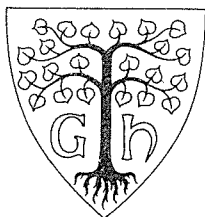

ČESKÁ GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE

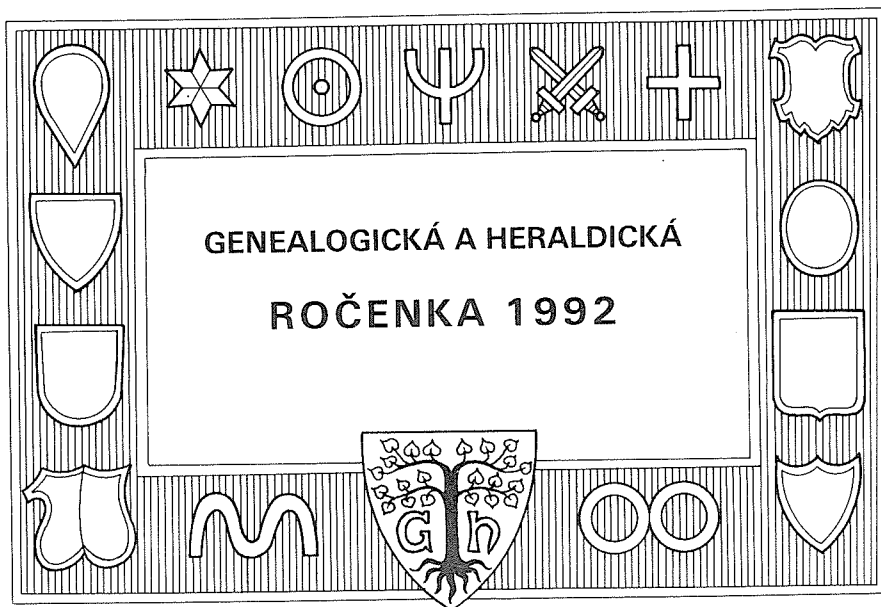

**GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ
ROČENKA 1992**

II. díl

Ročník - 12.

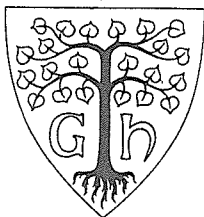

**GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ
ROČENKA 1992**

ISBN 80-901075-3-2

ČESKÁ GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE

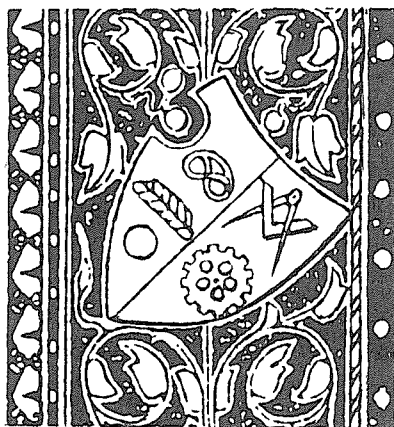

GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ
ROČENKA 1992

II. díl

Ročník - 12.

Obsah "GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ ROČENKY 1992" - II. dílu **Ročník 12.**

Městský vrchnostenský lékař František Xaver Riedl	3
<i>MUDr. Bedřich Utíkal, Ing. Viktor Gentner</i>	
Pečeti obcí panství landškrounského	8
<i>MUDr. Bedřich Utíkal, Jan František Křivohlávek</i>	
Soupis mlynářů uvedených v Berní rule kraje kouřimského	15
<i>Jan Jůna</i>	
Soupis mlynářů uvedených v Berní rule kraje čáslavského	17
<i>Jan Jůna</i>	
Soupis mlynářů uvedených v Berní rule kraje hradeckého	20
<i>Jan Jůna</i>	
K akci "Dotazník 1992"	21
<i>doc. Ing. Stanislav Cais, CSc.</i>	
Naši jubilanti	22
<i>Společnost GH</i>	
Několik poznámek k historii 17. listopadu 1939	24
<i>JUDr. Vladislav Brož</i>	
Italské Toskánsko v mapách a plánech 18. a 19. století	35
<i>PhDr. Alena Pazderová</i>	
Kovářský rod Melicharů	40
<i>Rudolf Melichar</i>	

Městský a vrchnostenský lékař František Xaver Riedl,

jeho účast v začátcích očkování v Čechách
a léčení chudých poddaných
na panství landškranském

MUDr. Bedřich Utikal, + Ing. Viktor Genttner

Epidemie pravých neštovic (varioly) v dřívějších dobách byly též příčinou značné úmrtnosti (30-35%), zejména v dětském věku. Není proto divu, že geniální čin anglického venkovského lékaře Edwarda Jennera (1749-1823), který (na základě dlouhodobých pozorování o příznivém vlivu náhodných onemocnění lidí kravskými neštovicemi na průběh následně získané infekce pravými neštovicemi) naočkoval osmiletému chlapci obsah puchýřku kravských neštovic (a touto aktivní imunizací jej ochránil před zhoubnými pravými neštovicemi), a zpráva o něm vzbudila v celém světě velký ohlas. Tak tomu bylo i v Čechách.
(T.č. je variola celosvětově vymýcena).

Do Prahy přišla první kravská očkovací látka (přesněji lymfa z puchýřů z kravských neštovic) v prosinci 1799, tedy 3 a půl roku po Jennerově publikaci. První očkovací látku obdržel Dr. Karl v. Bauer z Dublina. Druhou a třetí zásilku obdržel Dr. J. Mayer v červnu a říjnu 1800 z Brém. Z těchto zásilek se jedno očkování ujalo. (Z hlediska dnešních poznatků o nutnosti chovat očkovací látku ve tmě při teplotě 4°C - jinak během 7 dnů dochází k inaktivaci živých virů - je možno jedno úspěšné očkování ze tří zásilek očkovací látky pokládat vlastně za určitý zázrak, uvážíme-li, jak asi její transport v tehdejší době vypadal a trval). Do konce roku 1800 provedl ještě jedno (tentokrát neúspěšné) očkování v Praze Dr. Fenninger. Po tomto čtvrtém očkování již lékaři dalšího očkovance nesehnali, neboť "... některé německé noviny vyvolaly k očkování nedůvěru ..." jak se praví v referátu v "Geschichte der Vaccination in Böhmen". (1)

Příznivý obrat způsobil v Praze až v květnu roku 1801 pokyn zemského protomedika š.l.v. Bayer o nutnosti očkování. Vyzádal očkovací látku z Frankfurtu nad Mohanem, dal vyčlenit světnici v místním chorobinci pro 4 sirotky z pražského sirotčince a pověřil prof. chirurgie Dr. Fiedlera naočkováním kravských neštovic. Úspěch byl naprostý. Lymfou z neštoviček očkovanců dal 10.5.1801 naočkovat úspěšně dalších 15 dětí a 17.5. opět další 4, rovněž s plným úspěchem. Tato událost vzbudila takový zájem, že v polovině července měla Praha už 250 a ke konci roku v Čechách celkem 1.910 očkovanych dětí.

Pražští očkující lékaři (na pokyn zemského protomedika) i krajští fysikové vyzývali své venkovské kolegy a ranhojiče k návštěvě Prahy, kde by se v očkování pocvičili, aby je pak ve svých místech zavedli. V Praze bylo v roce 1802 již 37 očkujících lékařů (mezi nimi i čerstvě promovány (16.12.1801) Dr. Riedl a 9 ranhojičů.

Místodržitelství nařízení z prosince 1801 ukládalo všem očkujícím lékařům a ranhojičům, předkládat svým krajským fyzikům - v Praze protomedikovi - seznamy očkovaných spolu s popisem průběhu očkování. Výsledky byly shrnuty v uvedeném spise(1), kde v oddíle "Očkovací zprávy a pozorování z r. 1802" uvádí komise na prvním místě zprávu mladého, ani ne pětadvacetiletého, Dr. Rierla a věnuje jí zcela mimořádnou pozornost, a to z hledisek ovlivňujících úspěšnost či neúspěšnost očkování.

Zdá se logické pokládat Riedlova publikovanou zprávu za velmi slibný začátek jeho lékařské kariéry. A přece - po dvou letech - zanechává očkování i lékařské praxe v Praze a odchází jak možno nejdále od Prahy - do Lanškrouna a i zde se nezabývá očkováním na celých 14 let. Svědčí o tom jeho dopis vrchnosti z 11.3.1842. Protože v něm rekapituluje svoji účast na očkování, citujeme z něj některé pasáže: "... Nehledě k zimě r. 1818 - 1819, kdy podepsaný z vlastní iniciativy naočkoval neštovicové chráničky pěstistům poddaných, čímž byla rychle lokalizována epidemie lidských neštovic, která tehdy vypukla v Lanškrouně a okolí - nehledě k tomuto očkování, provedeném zcela nezištně a v drsném ročním období - očkoval podepsaný, když byl později skutečně ustanoven očkujícím lékařem, od r.1820 až dosud každoročně v jemu svěřených lokalitách všechny očkování povinné a očkování schopné novorozence v počtu kolem třisetpadesáti a s počtem lanškrounských novorozenců kolem pětiset, v roce 1826 dokonce tisíc dítek". (Ža to mu byla jednou dokonce udělena druhá ze čtyř udělovaných očkovacích prémie v Čechách).

"Po tolikaleté námaze, spojené s časově náročným očkováním, přeje si podepsaný být konečně zproštěn tohoto vedlejšího zaměstnání, aby se mohl věnovat výhradně jen praxi lékařské (při ponechání pouze časově méně náročného očkování v Lanškrouně) ...".

Riedlův příchod do Lanškrouna zaznamenává pamětní kniha města Lanškrouna. (2)

Pan Dr.med. Frant. Xav. Riedl přišel do Lanškrouna z Prahy. Narodil se 30.11.1777 v Praze na Malé Straně z dobrých (braven) rodičů, dne 16.12.1801 se stal doktorem lékařství, následující 2 roky praktikoval v Praze, a 1.3.1804 nastoupil do Lanškrouna na vyzvání pana Christiana Polykarpa Frant. Erxlebena, zdejšího lanškrounského lékárníka" (O Erxlebenech v Lanškrouně viz GH Lisy, 12/1976: str. 6-16).

Významnou součástí jeho lékařské praxe a z mnoha hledisek (zejména sociálně-lékařských) zajímavou byla zdravotní péče o chudé, která byla vymezena smlouvou, uzavřenou mezi ním, městem Lanškrounem a obcemi panství.

Smlouva s městem a obcemi panství byla s ním uzavřena teprve dodatečně (1.7.1806) na archu kvartového formátu, kolkovaném dvouzlatkovým přítiskem a praví se v ní, že jeho dřívější práce je tímto také uznána. Smlouva má přílohu, zajímavou též tím, že jest to výčet jmen a funkcí zástupců obcí, ku kterým jsou připojeny pečete těchto sídlišť (viz další článek).

Doktor Riedl se zavázal poskytovat chudým poddaným na panství bezplatnou lékařskou pomoc na ošetření s tím, že za tuto činnost bude dostávat ročně od města Lanškrouna 100 zlatých a dalších 100 zlatých od ostatních měst, městeček a vesnic. Všechny

opravdu chudé nemocné z uvedených měst a vesnic bude muset navštívit s použitím přistaveného povozu a bezplatně je ošetřit. (Mimo to musel poskytnout nezbytnou lékařskou pomoc zámožným občanům a obyvatelům vesnic bez ohledu na denní dobu "za levnou nepřehnanou cenu").

(Péče o chudé nemocné, která je stěžejním předmětem smlouvy není ovšem zdaleka výrazem humánního postoje úřadů a vrchností k chudému poddanému. V podtextu této a jím podobných smluv nacházíme výhradně obavy vídeňského dvora, aby centrální úřady nebyly zatěžovány starostmi o sociální výpomoc chudým poddaným, jak to ozřejmuje souhrn různých dvorských dekretů z konce 18. století, které tuto starostlivost svalují na bedra měst, obcí a vrchností). (3)

Jedním z těchto dekretů je dvorský dekret ze dne 17.7.1786, dle kterého při běžném onemocnění lidí na venkově bude se erár nadále podílet jen 2/3 nákladů na léčiva pro opravdu nemajetné a 1/3 má hradit vrchnost. Dalším nařízením je dekret z 15.6.1787, jež stanoví, že nejvyšší erár bude přispívat běžnou výpomocí chudým nemocným jen v mimořádných případech a opravdu chudí musí obvykle vyhledávat pomoc u svých vrchností(4). Podle zdravotního pořádku 1.díl 2.instr. II (5) měli by ustanovování ranlékaři s tou povinností, že budou bezplatně vydávat jednoduchá léčiva chudým nemocným).

Pokusme se podívat na některé další stránky lék. praxe Dr.Riedla.

Podle soupisu obcí a obyvatel na Lanškrounském panství z r.1833 bylo zde přes 49 tisíc obyvatel v 53 obcích, z nichž 4 měly více než 2 400 obyvatel (Lanškroun, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová, Čermná). V prvních třech a navíc v městečku Jablonném působili sice soukromí ranhojičí, nicméně dozor nad nimi a také léčení všech chudých v celém tomto početném a rozlehlém okruhu patřilo výhradně do působnosti Dr. Riedla, v čemž mu měl pomáhat městský a vrchnostenský ranlékař za stanovený plat od města a vrchnosti a za deputát.

Jaká kritéria můžeme stanovit při odhadu počtu chudých nemocných, které měl Dr. Riedl zdarma ošetřovat (a jak tedy byl jeho plat výhodný) nelze odhadnout. Do jejich počtu patřili nepochybně všichni žebráci z panství, jichž byla vždy hojnost. Jen ve dvouapůltisícové Čermné jich bylo 12-15 (mimo flašinetářů).

Nebyli to však jediní chudí. Z Riedlový doby máme např. osvědčení chudoby, vydané 29.11.1833 rychtářem a farářem v Dolní Dobrouči poddanému jménem František Dušek z čp. 183, jehož syn studoval v Praze: "...Podle výnosu král. krajského úřadu ze dne 22.1.1716 není schopen zaplatit 11.zl. za nemocniční léčbu syna studujícího v Praze, jelikož mimo něj má ještě doma 4 malé nezaopatřené děti....". (6)

Také další taková potvrzení, byť z pozdější doby a ve formě žádosti, svědčí o tom, že obce posuzovaly případ od případu, komu je či není potřeba poskytnout ošetření bezplatně.

Nás ovšem zajímá i sociologický pohled na prvního lanškrounského fysika. Nemůžeme-li uvést do relace jeho plat s počtem ošetřovaných chudých, pokusme se jej uvést aspoň přibližně do relace s dobovými cenami naturálií. Dr. Riedl dostával ročně od města 100 zl., dalších 100 zl. od vrchnosti a tolikéž od ostatních měst a vesnic panství. Jako drahotní příplatek dostával od

r.1821 navíc po 150 zl. od města i od poddaných a 53 zl. 20 kr. Cmze. od vrchnosti. Celkem tedy 653 zl. 20 kr. (Drahotní přídavek od r.1821 - v souvislosti se státním krachem po napoleonských válkách - nebyl vyplácen automaticky a lékař musel žádost o něj každoročně opakovat)

Kronika města Lanškrouna (2) udává tyto místní ceny naturálií:

1 měřice pšenice	5 zl. 36 kr.	9 zl. - kr.
" žita	4 zl. 5 kr.	5 zl. 10 kr.
" ječmene	3 zl. 10 kr.	4 zl. 15 kr.
" ovsa	2 zl. 16 kr.	2 zl. 30 kr.
v roce	1837	1850

Při váze 1 litru pšenice - 0,71 kg a při převodu vídeňských zlatých (WW), na konvenční měnu (CMze), v níž je cena naturálií vyjádřena, docházíme k úsudku, že roční reálná hodnota Riedlova platu se rovnala ceně 116,6 q pšenice v r. 1837 a 72,6 q v r.1850. Při porovnávání dobových mezd a cen s dnešními nedosahovalo jeho slušné mzdy dnešní zdravotní sestry, a to i s přihlédnutím k jeho deputátu 4 sáhů palivového dřeva, 2 měřic pšenice a 8 měřic ječmene. (7)

Proč Dr.Riedl zaměnil slibnou kariéru v Praze za chudé honorované místo vrchnostenského a městského lékaře chudých a ve vzdáleném Lanškrouně zůstal až do smrti svobodný a osamocen, zůstane už asi navždy záhadou. Jediné veřejné počty se mu dostalo od Střeleckého spolku při 40.výročí jeho působení v Lanškrouně: "...Diplom byl vyhotoven a 5.prosince vyrukovala parádní jednotka k jeho předání velezasloužilému starci ....." (2) (67 let) a potom lidmi při pohřbu z domu čp.127.

Matrika zemřelých města a předměstí Lanškrouna (8), udává jako příčinu jeho smrti "mrtvicí v důsledku hrudních křečí". O jeho pohřbu 1850 kronikář zaznamenal: "7.června zemřel po delší nemoci všeobecně vážený a o městskou obec velezasloužilý doktor pan Franz Riedl, když během 46 leté praxe velmi mnoha chudých zachránil bezplatně zdraví a život. Ačkoliv si jmenovaný v závěti zakázal jakoukoli pompu a okázalost, přece stovky lidí provázely jeho mrtvolu, která byla k večeru 9. t.m. jak možné nejslavnostněji, přece však zcela bezplatně na hřbitově u sv. Anny odevdána zemi. Jeho přátelé a ctitelé dali pak zříditi na jeho hrobě liti nový pomník".

Literatura:

- 1) Geschichte der Vaccination in Böhmen auf hohen Befehl herausgegeben von der in Schutzpockenimpfungsanstalten niedergesetzten k. medizinischen Polizeycommission, Prag 1804 (bey J.G. Calve).
Český překlad: Dějiny vakcinace v Čechách vydané z vysokého příkazu, v ústavu ochranného očkování proti neštovicím ustavené královské české medicínské policejní komise, Praha 1804, vyd. u J.G.Calveho. (St. knihovna ČR, sign. 18 G 2416).
- 2) Memorabilienbuch der Stadt Landskron. Okresní archiv Ústí nad Orlicí.
- 3) Jan Blasek, c.k. rada, právní zástupce poddaných a adjunkt fisku pro král. české v "Auszug aller im Königreiche Böhmen beistehenden Vorordnungen und Gesetze, Prag 1817, 1. díl, str.278 a 279, heslo týkající se Léků pro chudé. Tisk v Schollově knihtiskárně, St. Město, Řetězová 204.
- 4) tamtéž
- 5) tamtéž s bližším orientačním určením viz VI FB. str.60, č.74, VII FB str.82, Oč.43, VIII FB str.239, č.74.
- 6) St. obl. archiv Zámrsk, Vs Lanškroun, Kart.123, sign.17/128
- 7) St. obl. archiv Zámrsk, Vs Lanškroun, Kart.123, sign.17/6
- 8) St. obl. archiv Zámrsk, Lanškroun, sign.31

Pečetí obcí panství landškrounského

MUDr. Bedřich Utikal, Jan František Krívohlávek

Jak bylo uvedeno v předchozím článku o Dr. Riedlovi a jeho záslužné činnosti na landškrounském panství, byla mezi ním, městem Landškrounem a obcemi panství uzavřena 1.7.1806 smlouva o poskytování zdravotní péče o chudé.

Tato smlouva je opatřena pečetěmi měst, městeček a vesnic někdejšího landškrounského panství, které tvoří vlastně unikátní sfragistickou sbírku. Soubor pečetí vznikl tak, že vrchnostenský písař, po sepsání smlouvy, nadepsal na zbylý prostor dokumentu jména jednotlivých obcí. Aby se podpisy a pečetí vešly na co nejmenší plochu, byly seřazeny na každé stránce do dvou sloupců. Pak přistupovali signatáři, z měst a městeček purkmistr a radní, z vesnic rychtář a konšel, a za své podpisy připojili otisk obecního pečetidla (typáře). Z neznámého důvodu chybí pečetí zástupců Horních a Dolních Libchav, ač pro ně bylo vynecháno místo.

(Na samostatném listu byla ke smlouvě připojena schvalovací doložka českého zemského gubernia z 9.10.1806 a podpisem hr. Wallise doplněná "oplatkovou" pečetí gubernia).

V příloze dále uváděné pečetě jsou otištěny na popisované smlouvě z r. 1806. Pokud jsou zobrazeny u názvu obce dvě pečetě, potom druhá pečeť pochází z Eichlerovy sbírky. Zobrazeny jsou pouze ty pečetě z Eichlerovy sbírky, které se liší od pečetí uvedené listiny.

Pečetě obsahují městské znaky v případě měst (Landškroun, Ústí n. Orlicí, Česká Třebová a Jablonné n. Orlicí). V ostatních případech se o znaky nejedná, i když se znamení obce vyskytuje v heraldickém štítě (Orličky, Sázava, atd.). Dvě z pečetí jsou tzv. mluvící, a to u obce Zhoř (thoř na pečetí) a Vlčkova (vlk). Obec Petrovice stejnou pečetí kostela sv. Jiří dokládá svoji přífařenost k Čermné. Tato největší obec panství, počtem obyvatel často větší než města s výjimkou Landškrouna, byla r.1873 povýšena na městys s třemi jarmarky. Zda získala zároveň i městský znak není známo, nejisté je razítko z doby těsně po r.1918, kdy byla jako městský znak používána ve štítě radlice neznámých barev.

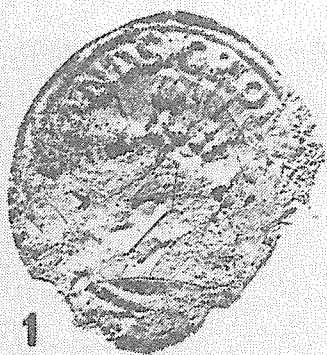
Popis pečeti připojených ke smlouvě:

Pečeti se dochovaly na listině buď neúplně nebo nedostatečně otisknuté, některé jsou též velmi silně poškozené. Pokud to bylo možné, pokusili jsme se doplnit popis podle jiných dochovaných otisků téhož pečetidla nebo z dostupné literatury a pramenů.

Dr - osobní pečet Dr. Riedla -
v pečetním poli protínající se písmena FR.

- 1) Landškroun: V horní části obvodu opis: LANDSCRON, v dolní části pečeti letopočet 1672. Uprostřed pečetního pole královská koruna, z níž jsou zřetelné jen dva krajní a jeden prostřední výběžek.
- 3) Česká Třebová: Po obvodu opis: ::SEKRIT. C E SK EI TR EBO WE :::C. pečetním poli vlevo krácející kohout s lidskou bradatou hlavou a naznačeným kulatým kloboukem.
- 4) Jablonné nad Orlicí: Po obvodu opis: SIGILLVM. GABLONENSIS. 1647. V pečetním poli na trávníku sedící medvěd hledící vlevo s opatskou berlou v levé tlapě. Vpravo od něj 3 stonky s květy, vlevo jeden stonek s květem.
- 8) Bystřec: Po obvodu opis: PECZET OBCE WISNI CE BISTERCE. V pečetním poli oráč s koňským dvouspřežím a pluhem. Nad tím slunce s paprsky v horní části pečetního pole mušle. Obvod pečetního pole zdooben rokaji. .
- 9) Jamné nad Orlicí: Po polovině obvodu opis: OBEC GAME NSKA 1 77 8 . V oválném pečetním poli, zdoobeném rokaji, na trávníku vpravo obrácený neosedlaný kůň ve skoku s uzdou a opratěmi.
- 11) Čenkovice: Po obvodu opis: SI GIL . DER . GEMEIN . SCHENCK-WITZ. V pečetním poli srdce, z něhož vyrůstají 3 stonky převázané stužkou a zakončené květy. Zdola je vše obklopeno dvěma zkříženými palmovými ratolestmi.
- 16) Herbortice: Po obvodu opis: PECZET : WOBCE HER BOTICZ. V pečetním poli z vršku s květem po každé straně vyrůstá uprostřed stonek s lístky a květem, vedle něhož vlevo radlice špicí vzhůru, vpravo kosa rovněž špicí vzhůru.
- 17) Albrechtice: Po obvodu opis: OLBERSDORF ..... Uprostřed pečetního pole radlice hrotem vzhůru, vlevo od ní škrabka (otka ?) hrotem dolů, vpravo kosa špicí vzhůru.

- 25) Damník: Po obvodu opis: ..... TOMESDORF:. v pečetním poli tři stylizované špičaté střechy zakončené makovicí s praporkem.
- 26) Třebovice: Po obvodu opis: IN SIGILL DER GEMEIN TRIB ITZ . . V pečetním poli vlevo obrácená postava sv.Jiří na koni, bojujícího s drakem.
- 27) Rybník: Po obvodu opis: INZIGL GEMEIN RIMIL . 1 724 . Znamení v pečetním poli zdá se být složité a je zcela nečitelné.
- 33) Rudoltice: Po obvodu opis: SIG : DER . GEMEIN . RVDEL . STORF. Vpečetním poli španělský štít zdobený rokaji, obsahující radlici hrotem dolů. V obou horních koutech štítu po jedné hvězdičce, třetí hvězdička vlevo dole u radlice. Po stranách štítu stonky zakončené květem.
- 34) Ostrov: Po obvodu opis: SIGIL . GEMEIN . MICHELSTORFF. V pečetním poli španělský štít, lemovaný obrubou posetou osmi polovičními kvítky. Na štítě kosa (krojidlo?) špicí vzhůru, vedle ní z každé strany hvězdička.
- 35) Skuhrov: Po obvodu opis: IN . Z. GE MA IN . ROCTDORF :. V pečetním poli radlice špicí vzhůru, vedle ní vpravo dvojčíslí 17. Na druhé straně vedle radlice není zbytek letopočtu čitelný.
- 36) Parník: Mírně oválná pečeť, v jejíž horní části nápis? Wes Parnig. Pod ním dvě zkřížené vavřínové (?) ratolesti.
- 38) Hylváty: V horní části mírně oválné pečeti nápis OBEC, v dolní HILWATI. Mezi nápisy krojidlo (vlevo) a kosa (vpravo) špicí od sebe vzhůru, kolem tři květy (hvězdičky?). Pod dolním nápisem dvě malé ratolesti ve tvaru široce rozevřeného V.
- 39) Oldřichovice: Pečetní pole je po celém obvodu lemováno dvěma zkříženými ratolestmi. Uvnitř dvojuchý hrnec, z něhož vyrůstají tři květy tulipánů. Vedle hrnce s květy vpravo nápis GEM : nad prostředním květem písmeno (číslice), vlevo nápis HOF.
- 44) Dolní Dobrouč: Po obvodu opis: SIGEL . DER . GEMEIN . LIBEN . TAHL. V pečetním poli na štítě vpravo radlice hrotem vzhůru, vlevo škrabka (otka ?) držadlem dolů. Vedle nich z každé strany květ o šesti lístcích. Nad štítem rokaje.

1

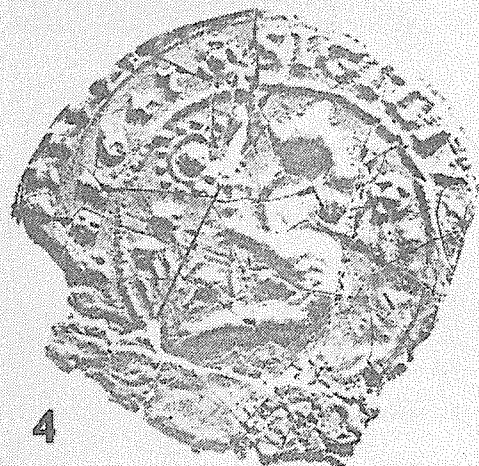
8

3

9

4

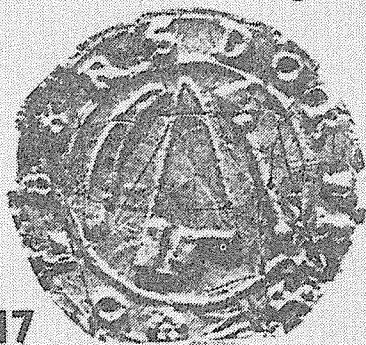
11

16

17

25

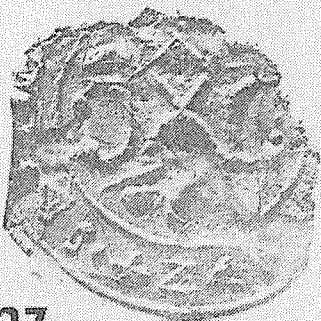
33

26

34

27

35

39

36

38

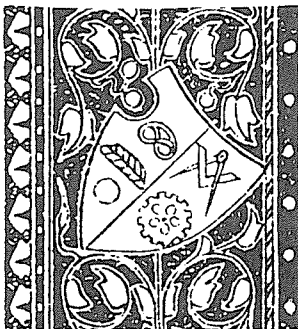
44

Soupis mlynářů uvedených v Berní rule kraje kouřimského 1656

Jan Jůna

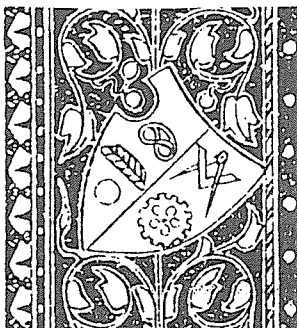
Antoš Jan, Radonice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Bárta Matěj, Samopše, mlýn vlastní, 2 kola a pila.
Bina Václav, Mnichovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Budinský Jan, Benátky u Uhlířských Janovic, mlýn vlastní,
3 kola a pila.
Cetenská Dorota, Bylany, mlýn vlastní, 1 kolo.
Čas Mikoláš, Koncar, mlýn vlastní, 1 kol.
Dorota, Libež, mlýn vlastní, 2 kola.
Hajedic Adam, Černé Voděrady, mlýn vlastní, 1 kol a pila.
Holub Jiřík, Uhlířské Janovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Holub Řehoř, Trnový Štěpánov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Huráň Jan, Bedrč, mlýn vlastní, 1 kolo.
Chládek Jan, Vranov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Chlumský Jiřík, U Myslíče, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jakub, Střechov nad Sázavou, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jakub, Hvězdovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jan, Hradiště, mlýn vlastní, 1 kolo.
Ješa Jiří, Trhový Štěpánov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jozef, Božkov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Koček Jakub, Sázava, mlýn vlastní, 1 kolo.
Konvalinka Jiří, Kolín, mlynář.
Kostroun Václav, Třemošnice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kozel Vít, Přistoupim, mlýn vlastní, 1 kolo.
Křinecká Dorota, Kříženeč, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kudla Matěj, Kolín, mlynář.
Mandelína, Kuří, mlýn vlastní, 1 kolo.
Marek, Břeží, mlýn vlastní, 1 kolo.
Matěj, Hrajovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Minařík Jan, Struhařov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Mlíkovský Jiří, Jílové, mlýn vlastní, 1 kolo.
Nastoupil Jiří, Hloubětín, mlýn vlastní, 2 kola.
Panocha Matěj, Máslovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Pejmel Jan, Jílové, mlýn, 1 kolo.
Penízka Jan, Černé Voděrady, mlýn vlastní, 1 kolo a pila.
Pernička Václav, Dubeč, mlýn vlastní, 1 kolo.
Pičinský Tomáš, Pečín, mlýn vlastní, 1 kolo.

Plat Jan, Dlouhé pole, mlýn vlastní, 1 kolo.
Plíhal Jan, u Myslíče, mlýn vlastní, 1 kolo.
Podlaha Matěj, Tvoršovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Propastský Jan, u Kostelních Strímelic, mlýn vlastní, 1 kolo.
Roskušek Václav, Lensedly, mlýn, 1 kolo.
Salátek Matěj, Čakovice u Jílové, mlýn vlastní, 1 kolo.
Skokan Marek, Kolín, mlynář.
Sobotka Matěj, Vavřinec, mlýn vlastní, 1 kolo.
Spálený Jiřík, u Čerčan, mlýn vlastní, 2 kola a pila.
Stárek Jan, Trhový Štěpánov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Svatoš Jan, u Myslíče, mlýn vlastní, 1 kolo.
Svoboda Adam, Čeňovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Šestáček Ondřej, Jílové, mlýn vlastní, 1 kolo.
Šmírovský Jan, Teplýšovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Štítovský, Bylany, pustý.
Tarobová Marie, Kolín, mlynářka.
Václav, Soběšín, mlýn vlastní, 1 kol.
Václavů Adam, Kouřim, mlýn vlastní, 1 kolo.
Veverka Václav, Kšely, mlýn vlastní, 2 kola.
Vít, Uhlířské Janovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Voleška Kateřina, u Zvole, mlýn vlastní, 1 kolo.
Votařovský, Bylany, pustý.
Zahálka Jakub, Kolín, mlynář.
Zvára Jan, Kolín, mlynář.
Zvára Václav, Kolín, mlynář.

Berní rula Kouřimska

**Soupis mlynářů
vedených v Berní rule
kraje čáslavského 1654**

Jan Jůna

Adam, Chotěboř, mlýn vlastní o 2 kolech.
Albrecht, Chotěboř, mlýn vlastní o 3 kolech.
Altrichter Daniel, Petrovice, mlýn vlastní o 1 lole.
Bačkovský Matěj, Libice, mlýn vlastní o 1 kole.
Bartoloměj, Pavlov, mlýn vlastní o 1 kole na nestále vodě.
Bartoň. Bořetice, mlýn vlastní o 1 kole.
Bladt Václav, Jiřín, mlýn vlastní o 1 kole.
Bouda Matěj, Bezděkov, mlýn vlastní o 1 kole.
Bradáč Jan, Pavlov, mlýn vlastní o 1 kole.
Bubák Jan, Kutná Hora, mlýn vlastní o 1 kole.
Bušek Jan, Studený, mlýn vlastní o 1 kole.
Canturek Samuel, Lomec, mlýn vlastní o 1 kole.
Čaberovský, Dolní Město, mlýn pustý o 1 kole.
Čejka Jiří, Německý Šincdorf, mlýn vlastní, 1 kolo a pila.
Doležalovský, Hluboká, 1 kolo.
Doskočil Jiří, Žleby, mlýn vlastní, 1 kolo.
Doudovský Jan, Újezdec, mlýn vlastní, 1 kolo.
Dubinský Václav, Týniště, mlýn vlastní, 1 kolo.
Dvorskej Jan, Kutná Hora, mlýn vlastní, 2 kola.
Dvořák Jiří, Kutná Hora, mlýn vlastní, 2 kola.
Dvořákovský, Dolní Město, pustý, 1 kolo.
Falta, Česká Bělá, mlýn vlastní, 1 kolo.
Hamzů Jan, Třebelice, mlýn vlastní na řece, 1 kolo a stoupa.
Havelka Jiří, Močovice, mlýn vlastní, 2 kola, pila.
Henrych z Lefenfelzu Jan, Havlíčkův Brod, 3 kola.
Herma Jiří, Dudín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Hlubocký, Hluboká, pustý, 1 kolo.
Hruška Václav, Třebonín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Hrůza Václav, Ostrov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Hrůza Jiří, Podolí, mlýn vlastní, 1 kolo, nestálá voda.
Humpolecký Ondřej, H. Brod, mlýn vlastní, 2 kola, sladovna.
Jakub, Světlice, mlýn vlastní, 1 kolo.

Jan, Miřátky, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jan, Golčův Jeníkov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jan, Dubí, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jan, Lišice, mlýn pustý, 2 kola.
Jan, Krásná Hora, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jan, Výskytná, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jadrna Martin, Lučice, mlýn vlastní, 1 kolo a pila.
Jankovský Václav, Senožaty, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jaroslávek Jakub, Kunemil, mlýn vlastní, 1 kolo, 4 stoupy.
Jaroslávek Václav, Havlíčkův Brod, mlýn vlastní, 1 kolo.
Javůrek Jan, Věž, mlýn vlastní, 1 kolo, pila.
Jiřík, Chřenovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jiřík, Dolní Věžnice, mlýn vlastní, 2 kola.
Jiřík, Nižkov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jiřík, Velká Losenice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jiřík, Opatov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jošt Michal, Smrčná, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jozífek, Štěpánov, mlýn vlastní, 2 kola.
Karban Václav, Zbraslavice, panský mlynář, 1 kolo.
Kašpera Václav, Habrkovice, mlýn vlastní, 1 kolo, jahelná stoupa.
Kašpírel Jakub, Hranice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kateřina vdova, Květinov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kohout Matěj, Bořetice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kopřiva Václav, Sychrov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kos Jindřich, Jedlina, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kotten Matěj, Mysletín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kreplová Anna, Herálec, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kroupa Jan, Michalovítce, mlýn vlastní, 1 kolo.
Křepelka Řehoř, Plhov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Křepnický Jan, Koječín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kubín Václav, Kutná Hora, mlýn vlastní, 2 kola.
Kudláček Václav, Zbraslavice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kudláček Jan, Zbraslavice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kuře Václav, Zbraslavice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Lacino Jan, Ovesná Lhota, mlýn vlastní, 1 kolo.
Lanšák Václav, Na samotě, mlýn vlastní, 1 kolo.
Lištanský Matěj, Žandov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Lorentz, Štoky, mlýn vlastní, 1 kolo.
Lytochleb Adam, Čestnín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Lytochleb Jakub, Čestnín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Matěj, Dobrnice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Matěj, Příbyslav, mlýn vlastní, 1 kolo.
Matěj, Na budách, mlýn vlastní, 1 kolo.
Matěj, Česká Bělá, mlýn vlastní, 1 kolo.
Mateček Vít, Polipsy, mlýn vlastní, 1 kolo.
Mazuor, Zlív, mlýn vlastní, 2 kola.
Měřička Jan, Keblov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Měřičková Anna, Hranice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Mikš Jiří, Staré Hory, mlýn vlastní, 1 kolo.
Mikuláš, Staré Bříště, mlýn vlastní, 1 kolo.
Moucha Jiří, Radkovec, mlýn vlastní, 1 kolo.
Mukoprunský Tomáš, Havlíčkův Brod, mlýn vlastní, 1 kolo.
Němců Jiří, Slavníč, mlýn vlastní, 1 kolo.
Novomlejnský Jan, Kutná Hora, mlýn vlastní, 7 kol.
Ojda Jiří, Hrbov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Palanka Hynek, Mysletín, mlýn vlastní, 1 kolo.

Pavel Skryje, mlýn vlastní, 1 kolo.
Petr, Smrčná, mlýn vlastní, 1 kolo.
Podleštínský Šimon, Kramolín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Popek Jiří, Loukov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Rokos Jiří, Ml. Bříště, mlýn vlastní, 1 kolo.
Rubík Lukáš, Budíkov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Řešetický Václav, Malešov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Samuel, Drobovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Semín Jiří, Libčice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Siegl Martin, Výskytná u Jihlavy, mlýn vlastní, 1 kolo.
Skalník Jan, Chlístovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Skřivan Jan, Kutná Hora, mlýn vlastní, 1 kolo.
Sotola Tomáš, Lučice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Spikal Pavel, Horní Věžnice, mlýn vlastní, 1 kolo, na stálé vodě.
Stangl, Havlíčkův Brod, mlýn vlastní, 1 kolo.
Stražil Martin, Loukov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Šimon, Šlapanov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Škavrdá, Čechovice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Šlapa Zikmund, Hranice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Šmihour Karel, Kutná Hora, mlýn vlastní, 2 kola.
Šmelíř Dobiáš, Kutná Hora, mlýn vlastní, 1 kolo.
Šoula Václav, Dolní Město, mlýn vlastní, 1 kolo.
Šultc Jiřík, Veselý Kopec, mlýn vlastní, 1 kolo.
Šunterl Martin, Dolní Město, mlýn vlastní, 1 kolo.
Šunterka Václav, Veletov, mlýn vlastní, 3 kola.
Thotshicková Dorota, Ježená, 1 kolo.
Tomáš, Stoky, mlýn vlastní, 1 kolo.
Tomáš, Německý Šicndorf, mlýn vlastní, 1 kolo, pila.
Tomášků Michal, Křešín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Trkola Matěj, Havlíčkův Brod, mlýn vlastní, 1 kolo.
Trupel Jakub, Opatov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Turkovský Jan, Ůjezdec, mlýn vlastní, 1 kolo.
Urban, Šlapanov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Václav, Šebestejnice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Valentin, Nížkov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Vaňkát Václav, Mezilesí, mlýn vlastní, 1 kolo.
Vedral Jiří, Heřmanice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Voselskej Daniel, Kutná Hora, mlýn vlastní, 2 kola.
Veselý Václav, Polná, mlýn vlastní, 1 kolo.
Viktorín, Cibotín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Vít, Kamenná, mlýn vlastní, 1 kolo.
Voborský Havel, Zbraslavice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Vocásků Václav, Křešín, mlýn vlastní, 1 kolo.
Volšička Martin, Všebořice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Vendrů Václav, Budíkov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Vosička Pavel, Nejepín, pustý, 1 kolo.
Vrzák Jiří, Bystrá, mlýn vlastní, 1 kolo, nestálá voda.
Záděra Václav, Kysible, mlýn vlastní, 2 kola.
Zástěra Jan, Příbyslav, mlýn vlastní, 1 kolo.
Zástora Jan, Polná, mlýn vlastní, 1 kolo.
Zatočil Jan, Kežlice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Zítková Dorota, Bořetice, mlýn vlastní, 1 kolo.

Berní rula Čáslavska

**Soupis mlynářů
vedených v Berní rule
kraje hradeckého 1654**

Jan Jůna

Braborec Martin, Pekloves, mlýn vlastní.
Braborec Mikeš, Pekloves, mlýn vlastní.
Čížek Václav, Kounov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Fryml Michal, Sedloňov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Herčík Michal, Sedloňov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Holenka Mikoláš, Suchý Důl, mlýn vlastní, 1 kolo.
Holinka Jan, Nizká Srbská, mlýn vlastní, 1 kolo.
Hrubej Josef, Bradlecká Lhota, mlýn vlastní.
Jakub, Písečná, mlýn vlastní, 1 kolo.
Jakub, Kerhartice nad Orlicí, mlýn vlastní, 2 kola.
Karásek, Březka, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kašpar, Bohousová, mlýn vlastní, 2 kola.
Kateřina, Mokré u Opočna, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kozák Jan, Březka, mlýn vlastní, 1 kolo.
Kudrnka Anna, Mělcany, mlýn vlastní, 2 kola.
Kuna Martin, Roztoky u Jaroměře, mlýn vlastní, 2 kola.
Marků Matěj, Kounov, mlýn vlastní, 1 kolo.
Mychků Václav, Pelyny, mlýn vlastní, 2 kola.
Neyman Jan, Olešnice u N. Města, mlýn vlastní, 1 kolo.
Novoveský Dobiáš, Bradlecká Lhota, mlýn panský.
Opc, Rzy u N. Města, mlynář.
Opst Michal, Plasnice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Opst Kryštof, Plasnice, mlýn vlastní, 1 kolo.
Peterků Václav, Pekloves, mlýn vlastní.
Perg Krištof, Heřmánkovice, mlýn vlastní a kovárna.
Pola Kryštof, Nedvězí, mlýn vlastní, 1 kolo.
Poláček Jiřík, Nový Hrádek, mlýn vlastní, 1 kolo.
Ryker Jan, Starý Rokytník, mlýn vlastní.
Škofan Marek, Poděbrady, pohořalý.
Tomšů Dobiáš, Pekloves, mlýn vlastní.
Tryber Michal, Broumov, mlynář.
Werner Jíra, Nová Srbská, mlýn vlastní, 1 kolo.

Berní rula Hradecka 12

K akci "Dotazník 1992"

doc. Ing. Stanislav Cais, CSc.

Termín pro odevzdání dotazníku byl stanoven na 15.května t.r., do zpracování však byly zahrnuty odpovědi došlé do 1.června. Do tohoto dne došel jeden dotazník, jehož odesílatel si nepřál zveřejnění, zbývajících 150 bylo složeno dle tabulky.

V ní symbol G znamená počet, resp. procento respondentů, kteří v dotazníku vyplnili jen oddíl Genealogie, podobně H znamená Heraldiku a G+H ty, kteří vyplnili oba oddíly.

V dotazníkové akci pořádané r.1974 došlo 244 dotazníků, ale nedá se zjistit, kolik jich bylo tehdy rozesláno. Současný výsledek představuje celkem čtvrtinu vrácených dotazníků, což je podíl nepochybně nízký. Tím více děkuje výbor členům, kteří vrácením dotazníku prokázali svou odbornou vyspělost, smysl pro spolupráci a vztah k naší ČGHSP. Obzvláštní dík patří členům, kteří se zúčastnili obou dotazníkových akcí. Jsou to paní a pánové: ing. Miroslav Barnet, Stanislav Dluhoš, ing.Dr. Václav Elznic, Oldřich Fikeis, Jan Holubec, ing. Ivan Hoyer, Jan Kočí, Antonín Kondrys, Jaromír Kripner, Jan F. Křivohlávek, PhDr. Božena Kyjovská, MUDr. Jan Antonín Mager, Rudolf Melichar, ing. František Mlateček, ing. Jiří Piňos, Bohuslav Sajvera, Josef Srp, Otakar Straberger, Josef Vostrák.

Pokud se nestane nic nepředvídaného, měly by být výsledky zveřejněny v jarním vydání Ročenky 1993. Kdo se letošní akce nezúčastnil, bude mít příležitost učinit tak příštího roku nebo v letech následujících. Zamýšlíme akci každoročně opakovat a vydávat doplňky, a po několika letech nové vydání.

		Praha	mimo Prahu	Celkem
Dotazníků rozesláno		289	297	586
vráceno	počet	67	83	150
	%	23,2	27,9	25,6
počet	G	59	56	115
	H	0	8	8
	G+H	8	19	27
%	G	88,1	67,5	76,7
	H	0	9,6	5,3
	G+H	11,9	22,9	18,0

Naši jubilanti

V roce 1992 oslaví význačná životní jubilea tito členové naší Společnosti:

90 let:

MUDr. Macek Karel, nar. 6. 2.1902

85 let:

JUDr. Hanuš Ladislav, nar. 15. 6.1907
Janecký Ladislav, nar. 21. 8.1907
Melichar Rudolf, nar. 7. 5.1907
Pecha Jan, nar. 27. 1.1907
Ing. Vlk Zdeněk, nar. 21. 8.1907
MUDr. Zadina Rudolf, nar. 23. 1.1907

Čestný člen Společnosti

80 let:

Čermák Václav, nar. 8. 9.1912
Komárek Jaroslav, nar. 21. 1.1912
Materna Vladimír, nar. 22. 7.1912
Šírl František, nar. 13.10.1912
Šťastná Bohuslava, nar. 2. 6.1912

Čestný člen Společnosti

75 let:

Haužvic Svatopluk, nar. 26. 6.1917
Chmelař Vladimír, nar. 16. 2.1917
Ing. Köck Zdeněk, nar. 4.11.1917

70 let :

Ing. Alexy Zdeno,	nar. 9. 9.1922
Březina Boleslav,	nar. 8. 5.1922
Čejpová Milada,	nar. 25.10.1922
Ing. Holeček Miloslav,	nar. 24. 1.1922
Kavan Emil,	nar. 17. 6.1922
Kohoutová Vlasta,	nar. 15. 9.1922
Ing. Krulich Ladislav,	nar. 17. 6.1922
Novák Otakar,	nar. 6. 9.1922
Ing. Pech Jiří, CSc.	nar. 7. 9.1922
Pištěcká Lidmila,	nar. 18. 8.1922
Ing. Rakušan Ctirad	nar. 11. 1.1922
Slonková Libuše,	nar. 1. 8.1922
Sršeň Alois,	nar. 10. 8.1922
Straberger Otakar,	nar. 26. 7.1922
Svatá Helena,	nar. 12. 2.1922
Ing. Täubel Ervín,	nar. 19. 9.1922
Vaněk Mirko,	nar. 31. 5.1922
Vidlák Miloš,	nar. 7. 6.1922
Zajíc Miroslav,	nar. 4. 6.1922

*Všem našim jubilentům přejeme hodně pevného zdraví,
pracovních úspěchů v jejich zájmových oborech.*

Výbor ČGHSP

Několik poznámek k historii 17. listopadu 1939

JUDr. Vladislav Brož

Datum 17. listopadu 1939 je jedním z mála významných dní historie českého národa, které je oslavováno mládeží celého světa jako den odporu mladé inteligence proti násilí, bezpráví a totalitě. Je to současně i datum prvního převážně studentského vystoupení na veřejnosti proti nacistické okupaci českých zemí a prakticky počátek domácího odporu proti cizí nadvládě. Byl proto právem tento den prohlášen za mezinárodní den studentstva a slaven v důsledku toho na celém světě.

Totalitní moc Komunistické strany u nás si byla vědoma uvedené skutečnosti a proto se snažila záhy po uchopení moci v únoru 1948 prezentovat události 17. listopadu 1939, jakož i další osudy účastníků této "Sonderaktion Prag", jak Němci nazvali své násilí spáchané dne 17. listopadu 1939. Je nepochybné, že události z listopadu 1939 zapadaly do záměrů nacistických vůdců likvidovat český národ v jeho domovském prostoru zničením školství, zejména vysokého a postupným vysídlením popř. poněmčením jednotlivých vrstev národa.

Proto byl tak velký zájem komunistických ideologů vytvořit u široké veřejnosti dojem, že boj proti nacistické moci byl nesen především komunisty a to nejen manuálně pracujícími, ale i inteligencí, zejména pak mladou, nezkaženou "buržoasními přežitky", která se nechala vést osvědčenými funkcionáři této strany.

Tento záměr jasně vyplývá nejen ze skutečnosti, že byla zvlášť zdůrazňována smrt pekařského dělníka Sedláčka, vedle medika Opletala, ale zejména pak z působení komunistických vůdců, kteří byli v téměř koncentračním táboře Sachsenhausen (dále KLS) na studenty, uvězněné v témže KLS.

Tím se stalo, že prakticky veškerá literatura vydaná po roce 1948 vždy zmiňuje vedoucí protagonisty komunistů, jimiž byly Antonín Zápotocký, Jan Vodička a Jaromír Dolanský, jako "rádce, učitele a vůbec moudré hlavy", kteří vysvětlovali těmto svým mladším spoluvězněm důvody války dvou "imperialistických táborů" a poučovali je o novém lepším a spravedlivějším světě.

Je proto třeba, aby alespoň nyní, kdy je možno pravdivě mluvit o naší nedávné historii, a kdy v krátké době budeme vzpomínat 53. výročí studentských listopadových bouří, popravy devíti studentských funkcionářů, uzavření českých vysokých škol a deportaci 1200 českých studentů do KLS, po pravdě říci jak došlo k událostem 17. listopadu 1939, kdo byli ti, kdož byli odvezeni do koncentračního tábora, jaký tam prožívali život a konečně jaký je vlastně odkaz 17. listopadu 1939, na který navázal i nedávný listopad 1989. V dalším se jen heslovitě zmíníme o otázkách, jež v příslušné literatuře namátkově v poznámkách uvedené 1/ a budeme se zabývat rektifikací těch skutečností, které byly v nedávné minulosti potlačovány.

Scénář historie listopadu 1939 je zhruba veřejnosti znám a proto zde jen stručně poznamenáváme:

Česká veřejnost se připravovala tajně, avšak přesto Němcům srozumitelně oslavit 28. říjen 1939, den založení Československé republiky tak, aby bylo naprosto jasné, že se národ se zřízením t.zv. protektorátu nesmířil. Ze strany protektorátních orgánů, zejména policie byl tento den očekáván s obavami, a Němci hodlali arogantně ukazovat svoji mocenskou převahu. Došlo postupně pak ke srážkám obyvatelstva s policií českou a s německými pořádkovými silami v centru Prahy, zejména na Příkopech, Václavském náměstí, Národní třídě, na Karlově náměstí a to převážně v odpoledních hodinách toho dne. Došlo též ke střelbě do obyvatelstva. 2/

Medik z Hlávkovy koleje Jan Opletal se zúčastnil demonstrací spolu s jinými obyvateli této koleje. "Zástup asi 3000 osob se z Vodičkovy ulice dostal přes Karlovo náměstí do ulice Žitné a odtud postupoval až nahoru na Vinohrady. Právě na křižovatce ulice Mezibranské a Žitné byl po 18 hodině střelen do břicha. Stal se jednou z pěti obětí střelby příslušníků německé policie v Žitné ulici, kde byl střelen do prsou také Otakar Sedláček - první obět pražských demonstrací..." 3/

Jan Opletal byl dopraven na kliniku prof. Dr. Jiráska v 18,50 hod. a jelikož jeho zranění bylo uznáno za těžké, byl ponechán v nemocničním ošetřování. Než veškerá snaha o jeho záchranu se ukázala marná a Jan Opletal zemřel 11. listopadu 1939. 4/

"Dne 15. listopadu 1939 se konal z kaple českého ústavu pro soudní lékařství v Praze II (Presslova ulice), pohřeb MUC Jana Opletala...". Na pohřeb se vypravilo studentstvo z celé Prahy a po odvezení rakve s tělem Opletalovým došlo k bouřlivým demonstracím, jichž studentská mládež použila k tomu, aby vyjádřila svůj nesouhlas s okupační mocností. Zasáhla jak česká policie, tak zejména německé složky SS a gestapa. Následující den připravily německé nacistické orgány "zvláštní akci", která byla realizována dne 17. listopadu a která záležela:

- 1/ - v uzavření českých vysokých škol na tři roky, 5/
- 2/ - v popravě 9 představitelů studentstva, z nichž jeden (Dr. Matoušek) byl universitním docentem,
- 3/ - v odvezení asi 1200 vysokoškolských studentů do koncentračního tábora Sachsenhausen-Oranienburg.

Uvedené represe byly oznámeny vylepením červených plakátů na nárožích ulic téhož dne. Skutečnost, že byly školy uzavřeny na "tři roky" sdělil autoru tohoto článku zatýkající člen gestapa již ráno, ačkoliv to veřejně bylo publikováno až k večeru. 6/ To tedy, ve zkratce vyjádřeno, je první část dramatu, nazvaného "akce 17. listopad 1939", který zhruba pravdivě je zachycen v literatuře

Soustředění studentů v jízdně ruzyňských kasáren, k němuž došlo ještě téhož dne a odkud pak byli transportováni do KLS, se dalo několika způsoby. Především to byli obyvatelé největších

pražských kolejí a to Masarykovy koleje v Dejvicích, Hlávkovy koleje na Novém Městě, Švehlovy koleje na Žižkově a Studentská kolonie t.zv. Stará kolonka v Dejvicích Na Špýchaře. Mimo to byly obsazeny i Hradčanská kolej, odkud však nebyli studenti posíláni do Ruzyně a Nová studentská kolonie v Dejvicích u Vítězného náměstí, někdy zvaná Benešova kolej, odkud byli vyvezeni dva studentští funkcionáři, z nichž jeden Dr. Skorkovský byl týž den popraven a druhý, autor tohoto článku odvezen na Pankrác, odkud byl převezen v noci též do Ruzyně. Na Pankráci byli soustředováni studenti pozatýkáni po bytech., většinou synové prominentních rodiců, jejichž "loyalita" měla být tímto způsobem zajišťována.

O zacházení německých vězňů, zejména SSmanů se zatčenými studenty, zde se nechceme šířit. O tom je možno si přečíst ve zmíněné literatuře. Z Ruzynských kasáren byli studenti transportováni vlakem, k němuž byly připojeny vagony se studenty zatčenými v brněnských Kounicových a Sušilových kolejích.

Ze skutečnosti, že odvezení studenti bydleli převážně v kolejích, kde komunisté mezi mladými měli nepatrný počet přívrženců, vyplývá, že události 17.listopadu 1939 nebyly iniciovány komunisty, nárž, že demonstrace proti okupantům dne 15.listopadu 1939 byly vedeny demokraticky smýšlejícími studenty. O studentských funkcionářích, popravených 17.listopadu se většinou za totality nemluvilo a pokud byli zmiňováni, pak s jistým despektem, že ... "někteří patřili nejen k pravici a zasedli do svých funkcí teprve před krátkým časem jako autoritativně dosazení nástupci dřívějších pokrokových studentských zástupců...". Ve většině publikací pak o nich nenajdeme ani zmínky, ačkoliv právě jejich smrt způsobila vedle odvezení množství dalších, údes a odpor u světové veřejnosti. Jejich jména s osobními a dalšími údaji najdeme prakticky jen v publikacích vydaných v roce 1945.

Všechny tyto skutečnosti nebránili však tomu, aby v roce 1959 bylo v publikaci nazvané 17.listopad, konstatováno, že listopad 1939 byl "významnou součástí masových protifašistických demonstrací, jichž se účastnil všechen lid, především však dělnictvo, vedené Komunistickou stranou Československa, pracující intenzivně v ilegality". 7/

K otázce stanoviska KSČ k událostem 17.listopadu, je třeba uvést:

Na brutální zásah nacistů proti českým vysokoškolákům reagoval dne 20.listopadu 1939 vyslanec Jan Masaryk, jehož rozhodný protest končí slovy: "Ukázali jste celému světu, že váš duch je nepřemožitelný a jak praví slovanská hymna - Marné vaše proti nám jsou vzteky! Tímto posledním zločinem urychlil Hitler svůj pád!"

Také prezident Dr.Beneš odsoudil nacistické barbarství a v projevu vysílaném v londýnském rozhlasě dne 24.11.1939, který svůj projev uzavírá slovy: "Nikoliv nacistické nemravné násilí, nýbrž náš národní duch a naše pravda zvítězí". 8/

Avšak i zahraniční tiskové kanceláře a západní tisk komentuje tyto pražské události s ostrým odsouzením. Jako příklad možno jmenovat Havasovu kancelář, Reuterovo zpravodajství atd. 9/

Komunistický tisk a rozhlas ovšem mlčí, což se "cudně" pak ex post vysvětluje, "že první ilegální vedení i pražské krajské vedení vydalo na obranu studentů několik letáků"

Tuto skutečnost však musíme zkonfrontovat s jinými materiály. Tak např. v literatuře psané i bývalými příslušníky KSČ se uvádí: "Již týden po vypuknutí války dostalo ilegální vedení (KSČ) z Moskvy tyto instrukce - vzhledem k tomu, že válka je imperialistická a nespravedlivá, mezinárodní dělnická třída nesmí podporovat Polsko, dělení států na fašistické a demokratické ztratilo smysl a komunistické strany musí všude přejít k rozhodné ofenzivě proti zrádné politice sociální demokracie. Tak místo boje proti nacistické okupaci se měl komunistický odboj zaměřit především proti domácímu a zahraničnímu odboji. Komunistická internacionála vycházela ve své politice z ilusorní představy, že fašistické Německo bude rozvráceno odporem vlastní dělnické třídy a proto směřovalo i strany v obsazených zemích na spolupráci s německou a rakouskou dělnickou třídou". atd. 10/

Není tudíž pravdou, že komunisté se zastávali studentů odvezených do KLS. Jak by také mohli, při známé stranické disciplíně postupovat proti intencím Stalina, který prostřednictvím svého ministra Molotova uzavřel nedávno před listopadovými událostmi smlouvu o přátelství s A.Hitlerem. A koncem roku 1939 kdy Stalin slavil své 60. narozeniny. a k nimž mu i Hitler gratuloval, ruský vůdce odpověděl telegramem: "Přátelství lidu Německa a Sovětského svazu je zpevněno krví, má všechny vyhlídky na pevné a trvalé přátelství..." 11/

Konzentrationslager Sachsenhausen

Kommandantur

II/ Gs.

Oranienburg, den

19. XII. 1942

Entlassungsschein

Der Häftling Vladislav Broz
geb. am 23.2.18 in Cecelovice hat vom 18.11.39
bis zum heutigen Tage im Konzentrationslager eingekesselt.

Ihm wurde aufgegeben, sich bis auf ~~2000 Reichsmark~~ ~~1000 Reichsmark~~ ~~500 Reichsmark~~ ~~200 Reichsmark~~ ~~100 Reichsmark~~ ~~50 Reichsmark~~ ~~20 Reichsmark~~ ~~10 Reichsmark~~ ~~5 Reichsmark~~ ~~2 Reichsmark~~ ~~1 Reichsmark~~ sofort bei der Stapo in Prag zu melden.

Der Häftling war hier polizeilich nicht gemeldet. / Lebensmittel-, Kleider- und Volksparteikarten sind für die

Sicht: Vater des Aufseheres in dem Konzentrationslager nicht ausgestellt worden!

19. DEZ. 1942

Der Lagerkommandant

47-Obersturmbannführer

Život v KLS

Život ve všech koncentračních táborech byl v podstatě stejný. O něm existuje množství literatury a není účelem tohoto článku o těchto krutých fyzických podmínkách hovořit. Při rektifikaci totalitních zkreslování faktů jde o informaci o duševním životě českých studentů v KLS a o tom, kdo a jak na ně působil a proč tak dobře obstáli ve zkouškách odvahy, trpělivosti a psychické resistenci. Literatura od roku 1948 vytrvale, a to i v denním tisku, při příležitosti data 17. listopadu, zejména pak v knižní produkci se snažila ukázat na velký vliv komunistů na mladé vysokoškoláky. Mezi první knihy takto zaměřené, patří publikace s názvem "17. listopad, příspěvek k historii perzekuce české mládeže za okupace". 12/ V ní se konstatuje, že kolektiv českých vysokoškoláků sehrál v životě vězňů velmi pozitivní roli, což autor zdůvodňuje takto: "Nebyla to snaha živelná, nýbrž vědomá činnost politicky uvědomělého jádra uvnitř studentského kolektivu, opírající se o politické vůdce, jako byli soudruzi Zápotocký, Dolanský, Vodička ... Jen za podpory a pod vedením osvědčených dělnických vůdců, mohl kolektiv českých studentů vyrůst v kladného činitele v životě vězňů v Sachsenhausenu".

O několik let později v další knize 13/ se praví: "Orientovat se správně nám pomáhali jak němečtí alte Kämpfer - staří bojovníci, tak čeští komunisté, kteří už před válkou stáli v čele dělnického hnutí. Mezi nimi Jaromír Dolanský, Jan Vodička, Antonín Zápotocký ... Vodička chodil k nám na B Flügel dvaapadesátky, rád vykládal o Rusku, mluvil o revolučním Rusku Leninově ..., o legionářích krvácejících pro cizí zájmy, o českých rudoarmějcích, kteří pochopili, že jejich místo je po boku ruského lidu... Zápotocký často hovořil o budoucnosti, o Československé republice bez hladových zástupců nezaměstnaných, bez propastných rozdílů mezi třídami, o zemi, kde pozemské statky budou rozdělovány podle práce a schopností..."

Tyto polopravdy a nepravdy byly předkládány veřejnosti a zejména mládeži ve snaze zdůraznit zásluhy KSČ v boji proti nacismu. Přitom autoři citovaných vět se slovem nezmínili o tom, že mezi studenty byla řada těch, jejichž otcové byli ruskými legionáři, a kteří měli autentické zprávy jak o legiích, tak i o rozbíjejících legionářské pospolitosti, jakým byl právě zmíněný Vodička, o němž se vědělo, že vedl vzpouru proti plukovníkovi Švecovi. V jiné publikaci z r. 1974 14/ se prezentují komunističtí předáci jako utěšitelé a dobrodinci prostoučkých dušiček českých mladých akademiků těmito slovy: "Protože (Zápotocký) věděl, jak důležité je nepodlehnout koncentračníké atmosféře otupělosti, zživočišnění a bezvýchlednosti, začal si nás se soudruhem Dolanským zvat na blok na nedělní odpolední besedy. Ta nedělní odpoledne u soudruha Zápotockého přetrvala pak doby dobré i zlé a velmi zlé a stále se nám něčím, nač jsme se celý týden těšili a z čeho jsme potom žili..."

V jiné publikaci z r. 1979 píše jeden z autorů, že v KLS byli mimo jiné i dva generálové z čsl. generálního štábu, kteří mallowmyslně posuzovali vojenskou situaci, avšak s. Zápotocký jim vysvětlil neúspěchy sovětů na východní frontě tak pozitivně, že jim pozdvihl morálku. Doslova se tam píše: "Argumenty s. Zápotockého a jeho projev byly tak přesvědčivé, že generálové při loučení docela nevojensky prohlásili: "Velmi jste nás uklidnil a posílil. Kéž by bůh dal, aby to co jste řekl, se splnilo". 15/

Není známo, které generály si autor zmíněné pasáže vysnil. Bylo v KLS generálů několik, avšak z vlastní zkušenosti víme, že měli na Zápotockého jiný názor, než je zde čtenáři předkládán.

Citovali jsme jen několik ukázek z literatury dost obsáhlé, avšak máme zato, že názor z těchto frází lze si učinit celkem dostatečný. Autorům šlo o to, ukázat, jak naivní a politicky nezralí byli čeští vysokoškoláci v KLS a že to byli především zmínění komunističtí funkcionáři, kteří měli na duchovní vývoj českých studentů rozhodující vliv, takže z nich vychovali oddané marxisty, a že nikdo jiný na jejich mladé duše v KLS nepůsobil. A ve skutečnosti je pravý opak pravdou. Teprve po roce 1989 bylo možno svobodně prohlásit, že převážná většina těch, kdož po 17. listopadu 1939 prošla branou KLS nebyla komunistického smýšlení a také se komunisty nikdy nestala. Tato skutečnost je třeba zvlášť zdůraznit a upozornit na to, že v KLS bylo mnoho českých politiků a intelektuálů, kteří působili na své mladší spoluvězné v pozitivním demokratickém duchu, čímž upevňovali jejich protinacistické smýšlení.

Čtenáři zmíněných a dalších publikací o 17. listopadu 1939 se nikdy nic nedozvěděli o lidech, jejichž výrazný vliv na české vysokoškoláky je neopomenutelný. Tu je třeba, aspoň namátkově, připomenout jména významných českých intelektuálů, kteří se zapsali do myslí a srdcí mladé české inteligence v KLS. Byl to především Dr. Oldřich Suchý, poslanec republikánské 17/ (agrární) strany, který dovedl velmi pronikavým způsobem analyzovat hospodářské a politické poměry válečných stran. Byl to výrazný politik, jeden ze zakladatelů Selské jízdy, člověk s hlubokou erudicí, který jak po lidské stránce, tak odborné patřil k duchům strany, za níž kandidoval. Svým způsobem i předvídal absenci pravého křídla našeho politického poválečného života a upozorňoval na nebezpečí, jež z toho může vzniknout, když příslušníci největší předválečné strany budou vehnáni do komunistického tábora. A vývoj mu dal za pravdu. Z dalších významných lidí, kteří i v krutých podmínkách koncentračního tábora dovedli lidem duševně pomáhat budeme jmenovat jen některé. Byl to Dr. Emil Bača, bývalý policejní prezident z Ostravy, jenž svůj statečný postoj vůči henleinovcům odepýkával nejhorsím ponižováním lidské důstojnosti a který jako kurista, byl oporou všem studentům práv. Nelze samozřejmě zapomenout Ivana Herbena, významného novináře, syna životopisce Masarykova, Jana Herbena, Luďaka Stránského, pozdějšího šéfredaktora Svobodného zítřku, taktéž významného žurnalisty a jejich kolegu Kojeckého, pracujícího kdysi u Bati ve Zlíně, který pečlivě shromažďoval údaje o zahynulých v KLS, až jej to stálo též život.

V "koncentračnické" literatuře se nic nepsal o významném marxistovi Láďovi Ptákově, jehož věrní stalinci nazývali trockistou, který se musel bránit proti agresivním svým soudruhům. Člověk to, jenž na teorii Marxově ukazoval nelidskost tohoto politického a hospodářského systému. Nelze opominout ani Karla Cidlí-

ka, okresního hejtmana z Místku, jenž byl vynikající znalec správního práva a po válce přednášel krátce než zemřel na právnické fakultě v Brně. V paměti účastníků pobytu v KLS defilují další významní lidé jako B. Pacholík, velký funkcionář Sokola a ředitel záložny v Přerově, Dr. Šišma, ředitel gymnasia v Křemencově ulici, Dr. Bachrach, hudební skladatel, poslanec Cankar, starosta Poděbrad, plukovník Mařík, špkt. Šilhánek, jeden z nejobětavějších lidí, jež jsme poznali atd. atd. Patřil k nim i představený řádu Augustiánů P.F.Šubrt, jenž má pamětní desku na kostele sv.Tomáše na Malé Straně v Praze.

Životní osudy těchto lidí, kteří neochvějně stáli na platformě demokracie nebylo vhodno zveřejňovat, neboť by bylo nutno současně říci, že mnozí z nich pak po válce, zůstávajice věrni své demokratické minulosti, museli znovu projít kriminály pro změnu pak již ne hnědými, ale rudými.

Těmito řádky jsme se snažili alespoň částečně ukázat, kdo vlastně v KLS měl hlavní vliv na další vývoj naší mladé inteligence, která svá "učednická léta" trávila ve "výchovných ústavech třetí říše" jak s oblibou nazývali věznitelé svá zařízení.

(transkripce, dem 20.11.39)

Liebe Eltern!

Euch zur Nachricht, dass ich mich hier befinde. Mir geht es gut und ich bin gesund. Kleidung, Lebensmittel und Banichwaren dürfen nicht besandt werden. Meine Anschrift umseitig.

Herzliche Grüsse

Euer Alois

Sämtliche Post NUR IN DEUTSCHER SPRACHE zulässig

Odkaz 17. listopadu

Již výše jsme uvedli, že totalitní systém se snažil přisvojit si zásluhy o zahájení odporu proti okupaci historických zemí v r.1939. Bylo proto toto veřejné vystoupení proti nacistické okupaci interpretováno jako "boj proti západním imperialistům, za socialismus v pevném svazku se Sovětským svazem a ostatními zeměmi tábora míru". Je tedy třeba říci, zejména mladé generaci, že jejich otcové a dědové demonstrovali před celým světem v listopadu 1939 své odhodlání bojovat za demokracii, humanitu a spravedlivost pro všechny, tedy za hodnoty, o něž dnes všichni upřímní demokraté usilují.

Dále je třeba osvětlit, že tito účastníci bojů proti fašismu nebyli stádem naivních a omezených jedinců, kteří potřebovali "vlévat" do svých hlav a srdcí cílevědomý odpor proti násilí a bezpráví těmi, kdož v jiných podmínkách teror sami vyznávali, ale že tento jejich postoj vyplýval z jejich výchovy v rodinách a ve školách první republiky, prostě z jejich demokratického cítnění a myšlení.

V tomto smyslu je třeba opravit všechny nepravdy, vyskytující se v literatuře o listopadových událostech roku 1939, jež jenom ukázkově byly výše zmíněny, ale jichž je mnohem větší počet a zdá se, že i nepravd zásadnějších.

Naskytá se snad otázka, proč tyto polopравdy a glorifikace komunistických vůdců byly tak dlouho tradovány v literatuře. Bylo to jednak proto, že o listopadových událostech roku 1939 psali stále titíž lidé, kteří svoji existencí byli s totalitním režimem svázáni, jednak si chtěli vysloužiti i další odměny.

Jde nyní o to, aby tyto polopравdy důsledně byly sepsány a tato "bílá místa" v této historii "Sonderaktion 1939", jak byly tyto události nacisty nazvány, správně a po pravdě vyplněna.

Tím se též dostane satisfakce všem účastníkům těchto událostí, neboť snáze se pochopí, že 17.listopad 1989 nutně s dějinou logikou vyplynul ze 17.listopadu 1939. A odstranění uvedených nesprávností bude též součástí odkazu 17.listopadu 1939!

Bekanntmachung!

Trotz wiederholter ernster Warnungen versucht seit einiger Zeit eine Gruppe tschechischer Intellektueller in Zusammenarbeit mit Emigrantenkreisen im Ausland durch kleine oder größere Widerstandsakte die Ruhe und Ordnung im Protektorat Böhmen und Mähren zu stören. Es konnte dabei festgestellt werden, daß sich Rädelsführer dieser Widerstandsakte besonders auch in den tschechischen Hochschulen befinden.

Da sich am 28. Oktober und am 15. November diese Elemente hingerichten ließen, gegen einzelne Deutsche tödlich vorzugehen, wurden

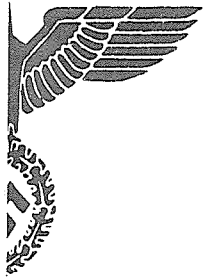
die tschechischen Hochschulen
auf die Dauer von drei Jahren geschlossen,
neun Täter erschossen
und
eine größere Anzahl Beteiligten in Haft genommen.

Prag, den 17. November 1939.

Der Reichsprotektor
gez. Freibe

©rud der Dögmlich-Verhölth

Faksimile vyhlášky, která byla vylepena 17. listopadu 1939 v pražských ulicích.

V y h l á š k a !

Ačkoliv bylo opětovně vážně varováno, pokouší se od nějaké doby skupina českých intelektuálů ve spolupráci s emigrant-skými kruhy v cizině, menšími nebo většími akcemi odporu rušiti klid a pořádek v Protektorátu Böhmen und Mähren. Při tom bylo zjištěno, že původci těchto aktů odporu jsou zvláště také na českých vysokých školách.

Ježto tyto živly daly se ve dnech 28. října a 15. listopadu strhnouti k násilným činům proti jednotlivým Němcům,

byly české vysoké školy na dobu tří roků uzavřeny,

devět pachatelů bylo zastřeleno

a větší počet účastníků vzat do vazby.

V Praze, dne 17. listopadu 1939.

Böhmen und Mähren
von Neurath

Poznámky:

- 1/ Mimo literaturu dále zmíněnou odkazuje se zejména na tyto knihy:
  - R.Cílek, Sedmnáctý listopad 1939, vyd. r.1964
  - J.Strnadel, Chléb poesie, 1.vyd. r.1945, 2.vyd. r.1984
  - J.Hájek, Už jdem po ulici, vyd. Mladá fronta, r.1976
  - F.Nedbálek, Zvláštní akce 17.listopad a její průběh v Brně, Brno 1985
  - J.Leikert, Ráno přišla noc, vyd. Mladá fronta, Smena 1989
  - J.Koukolík, Sám neprojdeš, vyd. Naše vojsko 1989
- 2/ - Persekuce českého studentstva za okupace, vyd. Min. vnitra 1945, str.35 a další
- 3/ - Persekuce ..., str.51
- 4/ - Persekuce ..., str.82 a další
- 5/ - "
- 6/ - 17.listopad, Odboj čsl. studentstva, vyd. ÚSČSP 1945, str.138
- 7/ - Sedmnáctý listopad, Příspěvek k historii české mládeže za okupace, vyd. Naše vojsko 1959, str.16
- 8/ - Persekuce ..., str.9
- 9/ - Persekuce ..., str.115
- 10/ - V.Mencl, M.Hýjek, M.Otáhal, E.Kadlecová, Křižovatky 20.století, vyd. Naše vojsko 1990
- 11/ - časopis Hlas revoluce, č.18/1990
- 12/ - str.127
- 13/ - Nepokořené mládí, vyd. Naše vojsko 1971, str.108
- 14/ - 17.listopad, svědectví českých studentů, vyd. Naše vojsko 1974, str.119
- 15/ - Svědectví, příběhy českých studentů, vyd. Mladá fronta 1979, str.142
- 16/ - Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu, (předseda A.Švehla)

Italské Toskánsko v mapách a plánech 18. a 19. století

Výstava v Královském letohrádku Belveder.

PhDr. Alena Pazderová

Dne 31. srpna byla v královském letohrádku Belveder ukončena jedna z nejhezčích a nejnavštěvovanějších výstav instalovaných zde v posledních letech, nazvaná "Italské Toskánsko v mapách a plánech 18. a 19. století". Uspořádal ji Státní ústřední archiv v Praze ve spolupráci s Kanceláří prezidenta ČSFR, Národní galerií a Národním muzeem. Cílem výstavy bylo seznámit širokou veřejnost i zahraniční návštěvníky s uměleckými a kulturně historickými hodnotami souboru map a plánů z 18. až poloviny 19. století z bývalého majetku toskánských velkovévodů. Aby výstava nejen naplnila obě podlaží Belvederu, ale současně neztratila přitažlivost pro návštěvníka, bylo třeba doplnit její kartografické jádro větším množstvím kvalitního doprovodného materiálu, který by divákovi přiblížil prostředí, v němž mapy a plány vznikaly a seznámil jej též s různými přístroji, jichž se při zhotovování těchto kartografických děl užívalo.

V prvé řadě to byl soubor portrétů, kolekci miniatur, grafických listů a portrétních plastik (bust) souvisejících s toskánskými Habsburky od poloviny 18. do sklonku první poloviny 19. století, dále soubor grafiky ze 17. až první poloviny 19. století zachycující tvář Florencie a dalších toskánských měst, především Pisy, Livorna, Pistoie, Prata, Sieny ajn., relativně početnější byla rovněž kolekce zeměměřičských přístrojů ze 17. až 19. století, z nichž některé bývaly součástí rudolfinských sbírek. Uvedené celky zapůjčené z Národní galerie v Praze, Národního muzea v Praze, Národního technického muzea v Praze, Kanceláře prezidenta ČSFR a zámku Konopiště nebyly dosud nikdy vystaveny. Společně se souborem map a plánů a rodinnými písemnostmi tvořily unikátní a vysoce atraktivní kolekci, která do značné míry zaručila diváčkou přitažlivost výstavy.

Slavnostní vernisáž se konala 26. 7. 1992 a zúčastnila se jí kromě předních představitelů veřejného, politického a kulturního života i delegace italských archivářů ze Státního archivu ve Florencii. Výstava sama byla jakýmsi protějškem výstavy uspořádané tímto archívem ve Florencii v květnu minulého roku. Státní ústřední archiv tehdy zapůjčil italským kolegům pro výstavní účely unikátní soubor 422 kusů map a plánů z 18. a 19. století velké umělecké a historické ceny, pocházejících z fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků. Italská veřejnost měla tak poprvé možnost shlédnout tyto vzácné dokumenty na domácí půdě a není divu, že se výstava shledala s nebyvalým ohlasem u odborné i laické veřejnosti.

Italská výstava byla koncipována do tří tematických celků. První představoval Toskánské velkovévodství 18. století po stránce topografické a dokumentoval jeho teritoriální vývoj, druhá část expozice byla věnována odrazu reformně správního úsilí toskánských velkovévodů v kartografické produkci dvou nejproslulejších italských kartografů 18. století - Ferdinanda Morozziho a Luigi Giachioho - jejichž detailně zpracované mapy umožňují dokonalou představu o šíři reformy v oblasti politické, soudní a církevní správy. Součástí tohoto tematického celku byly také mapy a technické plány komunikační infrastruktury, hranic velkovévodství a melioračních prací. Třetí část expozice představovala v mapách a plánech rozsáhlý velkovévodský majetek - paláce a vily, úřední budovy, statky a usedlosti, honební revíry, zahrady a parky ve Florencii a jejím okolí i dalších toskánských městech. Z těchto nejvýznamnějších lze připomenout světoznámé zahrady Boboli, florentské paláce Vecchio a Pitti, usedlost v Pratolinu ajn.

Čeští archiváři stáli tedy před nelehkým úkolem vybrat z obrovské kolekce map a plánů několik desítek vzácných exemplářů a spolu s dalším doprovodným materiálem přiblížit českému divákovi jeden z nejkrásnějších italských krajů - Toskánsko. Vycházeli z předpokladu, že díky velké turistické aktivitě v posledních letech není tento kout Itálie pro Čechy neznámý a že i pro laika bude zajímavé srovnání současnosti s minulostí. Díky citlivému výběru všech exponátů včetně písemných památek a doprovodných barevných diapositivů toskánské krajiny se jim to jistě podařilo. Velmi důležitou úlohu sehrály mj. i panely s doprovodnými texty (včetně cizojazyčných) přinášející základní historické a odborné údaje.

Toskánsko, nazývané též "zahrada Itálie", je překrásná úrodná země ve střední Itálii mezi řekami Arnem a Tiberou, na východě ohraničená vrcholky Apenin a na západě omývaná Tyrhénským mořem. Mezi zdejší nejvýznamnější města patřily vždy Florencie, Pisa, Siena, Pistoia, Lucca, Arezzo a Livorno. Člení se na 9 provincií s přibližně 3,6 mil. obyvateli. Svě jméno získalo po svých prvních obyvatelích, jimiž byli Etruskové. Význam tohoto kraje nebyvale vzrostl za vlády Medičejů, jejichž poslední mužský potomek Gian Gastone zemřel v r. 1737. Poté připadlo Toskánsko složitými diplomatickými tahy na šachovnici tehdejší evropské politiky rakouským Habsburkům, přesněji manželu Marie Terezie Františku Štěpánovi. Ten se totiž zřekl své dosavadní državy - Lotrinska - ve prospěch Francie, ta uznala tzv. pragmatickou sankci rakouského císaře Karla VI. (nástupnictví v habsburské monarchii rozšířeno i na ženskou linii, tj. Marii Terezii) a František Štěpán dostal výměnou za Lotrinsko Toskánsko. Do historie Toskánska se nesmazatelně vepsal jeho syn Leopold, vládnoucí zde od r. 1765 jako toskánský velkovévoda Petr Leopold, který položil základy habsburské sekundogenitury. Obklopen schopnými odborníky a úředníky procestoval celou zemi a výsledky jeho inspekčních cest se staly základem pro provádění velkorysých reform v oblasti zemské správy, státních financí, zákonodárství, církevní správy a majetkových vztahů k půdě a vedly k nebyvalému rozvoji průmyslu a obchodu i ke zvelebování stagnujících zemědělských oblastí. Veškeré reformní snahy vycházely z osvícenského absolutismu a měly obdobný charakter jako reformní činnost jeho staršího bratra, rakouského císaře Josefa II. Nesly však sebou i centralizaci země a úzké sepětí Toskánska s habsbur-

skou monarchií. V rukou potomků Františka Štěpána zůstalo Toskánsko až do r. 1849. Evropa konce 40. let minulého století byla poznamenána intenzivním revolučním kvasem. Nejinak tomu bylo i v Toskánsku, kde se prohabsburský centralismus dostával do střetu se silícími demokratickými silami, bojem proti nadvládě cizích dynastií a za sjednocení Itálie. I když syn Petra Leopolda, Leopold II., plně podpořil emancipační úsilí demokratické strany, byl nucen odejít koncem února 1849 na čas do exilu a jeho návrat v červenci téhož roku nebyl definitivní. V srpnu 1859 se toskánský sněm usnesl na sesazení habsbursko-lotrinské dynastie a vyhlásil připojení k Sardinskému království v čele s Viktorem Emanuelem II., známým představitelem hnutí za sjednocení Itálie. Toto usnesení potvrdil i lidový plebiscit vyhlášený v březnu r. 1860. Představitelé habsburské sekundogenitury se do Toskánska již nikdy nevrátili.

Podobný osud postihl i písemnosti velkovévodského archivu, které dnes tvoří tzv. Rodinný archiv toskánských Habsburků. Byly uznány za soukromý majetek velkovévody a dodatečně vydány. Z Florencie putovaly do Salzburku, kde sídlil poslední toskánský ex-velkovévoda a odtud na toskánský velkostatek Ostrov nad Ohří, kde byly uloženy do zámeckého archivu. Po vzniku ČSR v r. 1918 připadl veškerý habsburský majetek včetně rodinných archivů na československém území státu. Tyto archivy byly spravovány tehdy založeným Československým státním archivem zemědělským, do kterého byly toskánské dokumenty uloženy v r. 1933. Po peripetiích okupace, kdy byly v rámci spisové rozluky s Říší převezeny zpět do Ostrova, vrátily se do místa předchozího uložení až v r. 1951. V r. 1956 převzal veškeré fondy bývalého Československého státního archivu zemědělského nově vzniklý Státní ústřední archiv v Praze.

Mapy a plány dochované v Rodinném archivě toskánských Habsburků odrážejí vývoj kartografie charakteristický pro mapovou produkci 18. a počátku 19. století ve většině evropských zemí, kdy vzrůstaly požadavky jejich uživatelů na spolehlivost, kvalitu kresby, tisku, barevnosti i papíru. Důležitými technickými předpoklady byla poměrně přesná měření zemského povrchu, vynález litografie a rozvoj vědních disciplín - geografie, astronomie a matematiky. Od pouhého uměleckého ztvárnění map přecházeli tehdejší kartografové k exaktnímu znázornění terénu plastickým zobrazením reliéfu spolu se zachycením velkého množství zeměpisných, politických a hospodářských údajů o zemském povrchu.

Vystavený soubor map a plánů Toskánska prezentoval převážně mapy rukopisné, kolorované, obvykle na papíře a podlepené plátnem, zdobené barokními a rokokovými kartušemi lemujícími jejich tituly, kompasovými růžicemi, dobovými výjevy, vyobrazeními toskánské krajiny a předních toskánských měst či mořskými obludami nebo koráby křižujícími Tyrhenské moře. Pro výstavní účely byla tyto mapy rozčleněny do 5 celků:

- a) všeobecné zeměpisné a topografické mapy toskánského velkovévodství,
- b) plány měst, paláců, divadel, opevnění a parků,
- c) mapy správních oblastí vzniklé administrativními reformami za vlády Františka Štěpána, Petra Leopolda II. a Ferdinanda III.,
- d) mapy krajinyých změn ovlivněných stavební a hospodářskou činností společnosti (meliorace, regulace vodních toků, budování dopravní sítě a přístavů),
- e) mapy a plány osobního majetku toskánských Habsburků (paláce, chrámy, vily, hospodářské usedlosti, lesy určené k soukromé honitbě, parky ajn.).

Návštěvníci výstavy se tak zde mohli seznámit s kartografickou produkcí předních italských kartografů 18. a 19. století, jimiž byli především Fernando Morozzi a Luigi Giachi, dále Bartolomeo Borghi, Andrea Dolcini, Antonio de Greys, Pasquale Poccianti a významný florentský architekt Luca Ristorini.

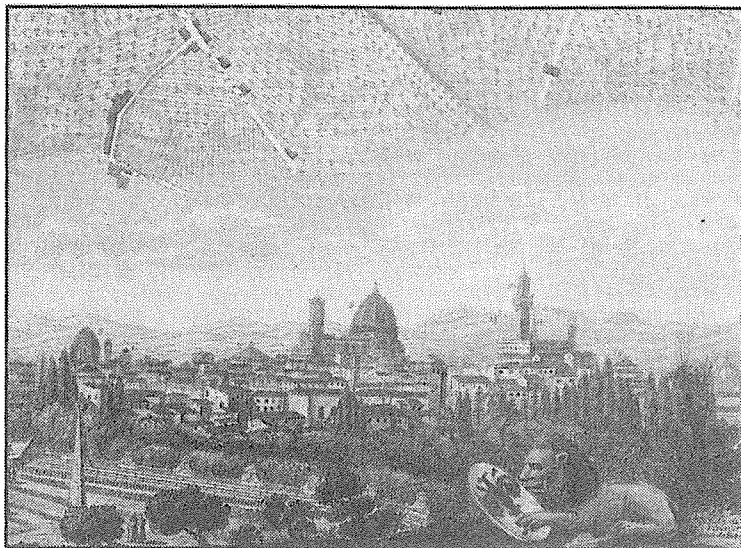
K nejatraktivnějším exponátům patřila bezesporu dominantní "Velká geografická mapa Toskánského velkovévodství" (3,66 x 3,40 m) od Ferdinanda Morizziho, na níž pracoval průběžně po celý život, grafické listy s vedutami známých toskánských měst a v bezpečnostní vitrině uložené 2 zlaté rýsovací soupravy z majetku Františka Ferdinanda d Este z r. 1742 a z 1. poloviny 19. století, z nichž první byla vyrobena ve Florencii pravděpodobně na zakázku velkovévody. Obdiv návštěvníků kromě archívních dokumentů patřil též atraktivní kolekci různých měřičských přístrojů 17.-19. století (kompasy, buzoly, kružidla, často zdobené, zhotovené z mosazi, železa či dřeva).

Touto výstavou navázal Státní ústřední archiv na své předš chozí velké výstavy (Archiv české koruny, Desky zemské) a hodlá v této tradici i nadále pokračovat. Velký zájem veřejnosti i zahraničních návštěvníků je dostatečným argumentem.

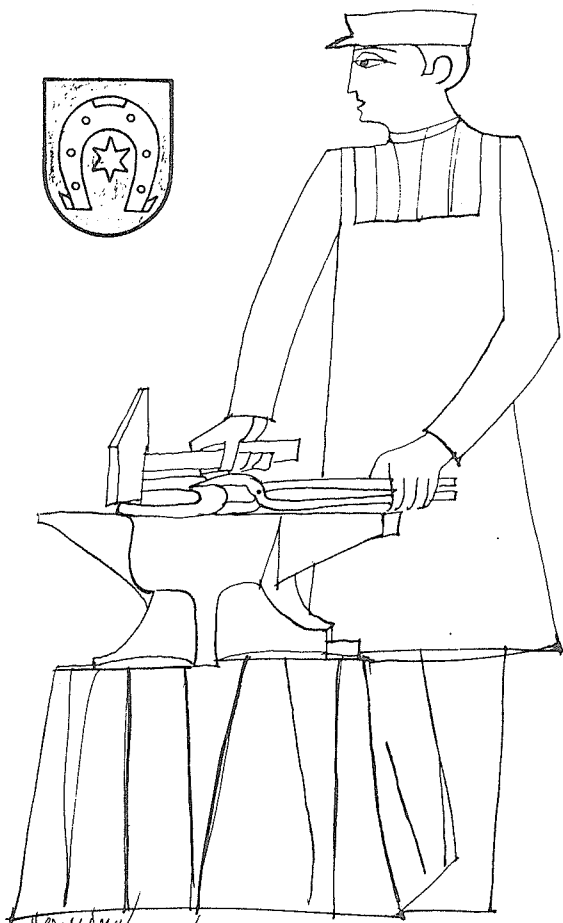
ITALSKÉ TOSKÁNSKO NA MAPÁCH A PLÁNECH 18. A 19. STOLETÍ

Z RODINNÉHO
ARCHÍVU
TOSKÁNSKÝCH
HABSBURKŮ

Pozn. :

Podklady pro napsání této informace jsem čerpala z textů Evy Gregoričové a Evy Semotanové otištěných v katalogu výstavy, z Návrhu celkové koncepce a prostorového řešení výstavy toskánských map a plánů z 18. až 19. století z majetku Státního ústředního archívu, z pera D. Čumlivského a ze svého článku Výstava "Lotrinské Toskánsko v mapách Státního ústředního archívu v Praze" uveřejněného v Archivním časopisu č.1, 1992, str.41-43.

Rudolf Melichar
KRONIKA
RODU MELICHARŮ
A JEJICH POTOMKŮ

Zpracoval Rudolf Melichar

Kovářský rod Melicharů

Rudolf Melichar

Úvodem chci říci našim členům, že se většinou mylně domnívají, že nemohou napsat o své práci články do našeho časopisu, pokud ji nemají dokončenou. Máme však i opačné zkušenosti, že se naši členové snažili vměstnat do článku všechny členy svého rodu a články se tím stal nudným. Téměř v každém rodu se najdou jedinci, kteří něco dokázali. Nemusí to být žádní geniové, třeba jen prostí rolníci nebo řemeslníci a dá se o nich napsat zajímavý a poutavý článek.

Já se v líčení genealogie svého rodu odchyluji od běžné praxe. Vynechávám pro toto vyprávění všechny méně významné členy rodu Melicharů, ale dodržuji chronologii od nejstaršího člena až k hlavnímu aktérovi.

Z kmene našeho rodu vychází 6 hlavních větví, jak je zřejmé z přiloženého stromu rozvětvení. Vybral jsem pouze nejzajímavější větev, založenou kovářem Vojtěchem Melicharem, nar. 1765. Kovářský rod Melicharů pocházel z Jetřichovce u Pacova, ač Jan Melichar, nar. 1690, zakladatel kovářského rodu, pocházel z nedalekého Prasetína, jako syn chalupníka Jana Melichara narozeného kolem roku (1640).

Na obecní kovárně v Jetřichovci se vystřídali 4 generace kovářů Janů Melicharů od r. (1718) do r. (1850). Poslední, šestý jetřichovický Jan Melichar nebyl již kovář, ale zemědělský dělník.

Z toho je zřejmé, že zde došlo k jisté dekadenci a rovněž další potomci byli zemědělství dělníci. Tím ovšem ještě nekončí kovářské tradice rodu. Jak vidno ze stromu rozvětvení, rozrůstaly se další větve kovářů Melicharů.

Vraťme se ke kováři Vojtěchu Melicharovi v Křížově pod Bláníkem. Oženil se r. 1788 s Veronikou, dcerou kováře Jana Jelínka v Křížově. Měli 6 dětí, ale jen jedinou dceru "Mařenu" (r. 1791). Bylo jí 10 let, když ji zemřel otec. Pracovala od svých 10 let u sedláků jako pasačka a později děvečka. Když jí bylo 19 let, navázal s ní styk syn křížovského chalupníka Václav Vrána, který byl o 10 let starší. Známost trvala přes 6 roků. Mařena s ním měla 3 nemanželské děti. Rodiče Václava Vrány byli asi proti sňatku s chudou dívkou. Na lásku se tehdy mnoho nedalo. Považovala se za pouhé "rozmazání". Proto raději zaplatili alimenty, i když nebyly zrovna nízké, činily celkem 117 zl. Synovi pak našli jinou nevěstu. Mařena Melicharová pracovala jako nádenice v křížovském dvoře. Byla to ubohá žena, potřebovala pomoci, které se jí nedostávalo. Jediná její dcera záhy zemřela. Není divu. Děti neměly dostatečnou péči. Matka pracovala ve dvoře takřka od svítání do svítání.

V průběhu let starší syn František nar. r. 1810, odešel do světa a stal se nevěstným. Mladší syn Jakub, nar. r. 1816 se vyučil kovářem u svého dědečka. Po vyučení šel na vandr a na vojnu. Roku 1839 se vrátil z vojny a protože sestra mezitím zemřela a starší bratr František byl nevěstný, Jakub dostal všechny alimenty. Jeho matka, ač žila v nouzi, na alimenty ani nesáhla. Obnos 117 zl. změnil zcela směr života Jakuba Melichara. Pomýšlel proto se osamostatnit. Najmul obecní kovárnu v Pavlovicích u Vlašimi. Polovice domku byla malá otevřená kovárna a ve druhé byla obytná světnice.

Jakub se ještě roku 1939 oženil s Karolínou, dcerou rolníka Martina Švejdy z Řimovic. Karolína přinesla do rodu Melicharů podnikavost svého rodu, která se v potomcích plně projevila, i Jakubovu pracovitost. Kovářova manželka nemívala lehký život. Musela si osvojit všechny práce kovářského pomocníka. Přitloukat u kovadliny, natahování obruči na kola, řezat závitky na šroubech kovářem vykováných a podobně.

Roku 1842 se narodil František, kterému sudičky předurčily těžký, ale slavný život. Roku 1847 se narodil Antonín, který dostal do vínku štěstí a mimořádnou sílu. Mezi tím zemřela matka Mařena roku 1849 ve věku 58 let. V matrice farář napsal u ní "padlá žena", aniž mohl tušit, jak se její potomci ve světě proslaví.

Roku 1854 se Jakub přestěhoval do větší kovárny do Rataj nad Sázavou. Manželce Karolíně přestěhování do Rataj nesvědčilo a již na jaře r.1855 ve věku 47 let zemřela. Již po 7 měsících se vdovec oženil s Františkou Šrajbovou z Bukova. Zákon kyvadla tu působil. Jestliže prvá manželka byla o 8 roků starší, manželka Františka byla o 13 roku mladší. Roku 1856 se narodil syn Augustýn, roku 1859 dcera Františka. I druhá manželka byla zdatnou kovářskou pomocnicí. Celá rodina musela pracovat. Vandr i vojna rozšířily Jakubovi obzor. Poznal kus světa, zdokonalil se v řemesle, naučil se samostatnosti. Naučil se číst a psát a trochu německy. Rovněž jeho vztah k lidem byl dobrý a humorný. V okolí znal kdekoho. Rozuměl dobytku, zvláště koním. "Pohledem na kopyto koně, dokázal vykovat podkovu hned na míru." Když se někomu telila kráva, volali kováře Melichara. Potřeboval-li někdo napsat "na úřad", šel za kovářem. I s trháním zubů chodili vesničané za kovářem Melicharem. Posadil pacienta v kovárně na stoličku a než se pacient nadál, byl zub venku. Trhal zuby kleštičkami vlastnoručně vyrobenými. Na Štědrý den chodily kovářovy děti od chalupy k chalupě popřát pantátovi a panímámě. Do nůše dávaly vše co dostávaly. Přinášely domů všechno možné. Maso, mouku, buchty, brambory, hrách a ovoce. Někdy dostaly i štědrovečerního "kubu", nebo i lívance, placky nebo jiné dobroty. Rodina pak měla jídla na dlouhou dobu.. Když děti dorůstaly a v obci byla tancovačka, přivázaly si dřeváky provázkem k noze a vesele tancovaly třeba při flašinetu. Děti spaly na půdě. Když přišly z tancovačky později, vklouzly na půdu, aniž by je otec slyšel a rychle doháněly spánek.

Kolem roku 1862 se kovář Jakub Melichar přestěhoval do větší obce Kamberka, dnes "Zlaté Hory" na obecní kovárnu. Zde žil několik let a pak se rozhodl postavit si vlastní stavení s kovárnou. Obec mu darovala na kraji obce pozemek. Jakub se syny nalámal v lomu kámen a sedláci mu kámen zdarma přivezli, jakož i ostatní

stavební materiál. Jakub šel svými finančními prostředky stačil postavit obytné stavení a kovárnu pak dostavěl jeho syn František- Jakub všechny syny vyučil kovářem. Syn František, sotva se vyučil, odešel na vandr. Synové Antonín a Augustýn chodili po vyučení do Prahy na práci., pokud je otec nepotřeboval. Když jim cestou došlo jídlo, pomáhali si jak říkali "fechtováním". Jeden zůstal před vesnicí a druhý šel do vesnice. Obešel pár domů. Buď selce něco spravil, nebo pomohl při nějaké práci, nebo požádal o něco k jídlu. Po něm šel do vesnice druhý do jiných domů a první čekal za vesnicí. Potom pokračovali bratři v cestě do Prahy. Potřeboval-li otec jejich pomoc, vzkázal jim, aby podle potřeby přišel jen jeden nebo oba.

Asi roku 1867 vyžádal otec Jakub syna Františka z vojny. Ten se vrátil r. 1868. Jakubova manželka Františka začala postonávat a r.1869 zemřela ve věku 39 let. Tehdy bylo Jakubovi 53 let. Ale již se neoženil.

Po návratu z vojny převzal syn František dům a kovárnu do- stavěl. Nechtěl pokračovat v otcových šlépějích. Chtěl se dostat do města. Brzy kovárnu prodal a rodina se přestěhovala do Mladé Vožice. Zde byli velice úspěšní, ale vídeňský bursovní krach všechno překazil. Tato skutečnost změnila osudy tisíce lidí. Finančně slabí podnikatelé nevydrželi ekonomický náraz a také ani František. Odešel do Prahy a likvidaci strojírny ve Vožici prováděl bratři. Další osudy kováře Františka nejsou předmětem tohoto vyprávění. Pro úplnost uvádím ještě třetího syna Augustýna, který si založil továrnu na hospodářské stroje ve Votici. Další syn Antonín měl již dost těch dlouhých cest do Prahy a řekl otci, že si najde práci jako samostatný kovář na vsi. Otec souhlasil a slíbil mu dát s sebou nejnnutnější nářadí. Asi roku 1871 se stal obecním kovářem ve Smilových Horách. Sestra Františka šla s ním, aby mu hospodařila, ač jí nebylo ještě ani celých 12 let. Jinak by neměl se kde stravovat. Než šla s Antonínem, sloužila u mlynáře. Vzali si sebou jednu peřinu, více nebylo a trochu potravin. Zpočátku se jim vedlo špatně. Měli tam jednu malou světličku s jednou postelí a starou truhlou. Později si také přikoupili stůl. Je pochopitelné, že 12ti leté dítě nemělo tolik zkušeností a dovedností, aby mohlo úspěšně dělat hospodyně. Františka dělala co mohla, i když to mnohdy bylo nad její schopnosti. Například prala prádlo, ale to zaprala, jindy uvařila jídlo ne příliš povedené. Sníst ho však museli, neměli jiné. Když k nim jednou přijel jejich otec, aby viděl jak si vedou, řekl: "Děti, máte se tu špatně" a jen nad nimi zaplakal. Kupovali si za 3 krejčary mléko, za 2 krejčary chléb a podobně. Velmi často nebylo nakupovat za co. Pak hlad nebyl řídkým hostem. Každé začátky jsou zlé. Antonín se však s chutí pustil do práce a přičiňoval se jak mohl, aby se dostal z nejhorského. Mladý, statný a hezký kovářský chasník neušel pozornosti tamních dívek. Pokukovaly po něm, a jedna z nich, Anna Novotná (po chalupě tam říkali u Floriánů) jim počala tu a tam nosit něco na přilepšenou. Jednou přinesla brambory, jindy mléko, mouku a co se dalo. Antonín poznal, že je to hezká a hodná dívka a začal se o ni více zajímat. Nějakou dobu spolu chodili aby se poznali. Jak se k této známosti stavěli rodiče Anny nevíme. Měli malé hospodářství s chalupou ve Smilových Horách. čp.30.

Antonín však potřeboval přece jen zdatnější pomocnici než byla jeho sestra. Proto v listopadu 1874 se s Annou oženil. Anna byla chudá nevěsta. Mnoho toho neměla, snad jen nějaké to nejnut-

nější vybavení. Antonín hned po svatbě si vypůjčil od jednoho statkáře 100 zlatých, aby si mohli přikoupit to nezbytné. Františka se pak vrátila k otci a bratrům do Mladé Vožice. Antonín dlouho ve Smilových Horách nekovařil. Jeho bratr František mu vzkázal, aby se přestěhoval do Mladé Vožice, že mu prodá polovici domu, aby s ním pracoval. Antonín se pak přestěhoval. V Mladé Vožici se narodily 4 děti, jeden syn zemřel a syn Rudolf, narozený r.1879 byl můj otec.

Ve Vožici Antonín již s bratrem jeho úspěchy neprožil, ale jeho bankrot a následky. Manželka Anna dostala tuberkulosu, která sklátila 35ti letou matku do hrobu v listopadu 1885. Na štěstí to už měl Antonín ta nejhorší léta po úpadku bratrově za sebou.

Po krachu svého bratra nesl Antonín největší tíži likvidace bratrova podniku. On s bratrem Augustýnem likvidaci dokončoval. Dům, který od bratra koupil r. 1876 a který chtěl zachránit, musel v listopadu 1878 prodat. Dluhy na domě po bratrovi vážnoucí musel zaplatit. O tom jednou Antonín řekl toto: "Zaplatili jsme bankrot, aby dobré jméno Melichar nebylo pošpiněno".

Když bratr vyhlásil úpadek, opověděl poté v červenci 1877 Antonín svoji živnost kovářskou v Mladé Vožici. Snad by bývalo lépe, kdyby byl Antonín žádal o živnost strojnickou. Byl by pak ušel nějakým nepřijemnostem.

U bratra se Antonín naučil vyrábět mlátičky, mlýnky, čistící a další stroje. Tyto stroje pak mohl sám nejen opravovat, ale i vyrábět, a to také pak dělal. Nic by se nebylo stalo, kdyby se v místě nenašel udavač. Ale František Příbyl, strojník v Mladé Vožici pozoroval, že Antonín prodává rolníkům nové stroje, které sám vyrábí a dokonce před kovárnu vystavuje. Asi toho sám mnoho neuměl a rolníci chodili k řemeslníkovi šikovnějšímu.

Udělal tedy prvé udání na okresní hejtmanství v Táboře v červenci 1885, že Antonín Melichar vyrábí hospodářské stroje a že na to povolení nemá, že je vyučen jen kovářem a že z toho daně neplatí.

Dále psal, že řemeslo provozuje pod cizí firmou, kterou předchůdce jeho na domě zanechal. Ten, že nebyl strojník, ale jen kovář. Udání bylo anonymní.

Antonín si z toho mnoho nedělal a vyráběl hospodářské stroje dál. Na to pak Příbyl udělal v lednu a únoru další anonymní udání. Ještě se mu to nezdálo dost a v dubnu toho roku udělal třetí udání a tentokrát se plně podepsal. Okresní hejtmanství na to jistě nějak reagovalo, ale není dnes možno říci, zda Antonín nějakou pokutu dostal či nikoliv.

V srpnu 1886 byla v Táboře výstava hospodářská. Antonín tam vystavoval jím zhotovené otáčecí ruchadlo, které se mohlo upotřebit též jako brázdič k děláni svodnic. Asi za 50 let jsem byl s otcem za obchodem u jednoho rolníka v Bradáčově nebo v Ježově. Za debaty s rolníkem jsem se dozvěděl, že rolník má čistící mlýnek od mého dědečka Antonína, dělaný v Mladé Vožici, kde jej rolník koupil. Chtěl jsem ten mlýnek od rolníka koupit, a on odpověděl: "Kděpak, to je důkladná práce, ten já stále používám."

Vraťme se však k Antonínovi. Ten se musel starat po smrti své manželky o tři malé děti i o řemeslo. To nemohl dlouho dělat. Začal si hledat nějakou ženu. Všichni kováři v kraji se zpravidla znali. Antonín věděl, že kovář Jan Pudil v Ratibořských Horách má dceru Annu. Udělal tam námluvy. Rodiče Anny tomu byli nakloněni, ale dcera už méně. Zdráhala se vdát na tři malé děti a za muže

o 15 let staršího. Jak víme, vůle rodičů ještě tehdy většinou rozhodovala. Anna nakonec poslechla. Vdala se za Antonína v srpnu 1886.

Tato žena byla pro Antonína největší štěstí, jak se později ukázalo. Žila nejprve s manželen v Mladé Vožici, ale příliš se jí tam nelíbilo. Chtěla být blíže rodičů a naléhale na manžela, aby se z Mladé Vožice přestěhovali do Ratibořských Hor. To se pak stalo několik neděl po narození syna Františka r.1889.

V Ratibořských Horách byl Němec Förster, dřívější úředník v tamějších stříbrných dolech. Ratibořské Hory náležely k panství Schwarzenberskému. Tento Němec nemohl se dobře cítit v ryze českém prostředí. Užíval hospodářství s honosným kdysi domem panským čp.128 na "Ohraženici". Toto hospodářství bylo možno pronajmout a manželka Anna v tom asi viděla dobrou příležitost dostat se z Mladé Vožice. Asi také více věřila hospodářství než kovářskému řemeslu, které z domova znala a věděla že je to živoření. Antonín tedy pronajal Ohraženici na 6 let. Výměra polností k tomu byla 10 hektarů. Byl tu jen něco přes 3 roky. Roku 1893 se naskytla výhodná příležitost ke koupi domu čp.45 v Ratibořských Horách s 50 ha polností. Jeho bratr František byl již v té době slavným vynálezcem a továrníkem v Brandýse nad Labem. Oplatí bratrovi trampoty, které s ním měl v Mladé Vožici a daroval mu 13 000 zl. na zakoupení statku. Mohl si tedy Antonín velkostatek koupit. Od kováře Antonína to byla jistá odvaha, ale Melicharům nikdy odvaha nechyběla.

Nebudu psát o dalších osudech Antonína Melichara, jen dodám, že ve druhém manželství měl 9 synů a 3 dcery, z nichž již nikdo není naživu.

Nyní díky restituci vnuk Zdeněk Melichar hospodaří opět na rodném statku v Ratibořských Horách.

Dostáváme se konečně k hlavní postavě tohoto vyprávění k Františkovi Melicharovi, synu Antonína Melichara.

František, syn Antonína Melichara

František se narodil v srpnu 1889 v Mladé Vožici. Sotva mu bylo několik neděl, přestěhoval se s rodiči do Ratibořských Hor. Tento František byl druhou nejvýraznější postavou rodu Melicharů. Mláďi neměl růžové. Rodiče v Ratibořských Horách teprve začínali hospodařit za obtížných podmínek. Děti musely v létě chodit bosy a v zimě nosily dřeváky. Za oděv se nosily "cajkové" šaty.

Už jako chlapec si se zálibou hrát na vojáky, aniž by tušil jaký z něho bude jednou velký voják. Od mládí musel pomáhat při hospodářství a k tomu byl nadán po otci značnou silou. Fysická i duševní síla se spolu často snoubí a tak tomu bylo i u Františka. Když v Ratibořských Horách vychodil školu, šel do reálky v Táboře. Na realce se osvědčil nejen jako dobrý student, ale i jako průkopník fotbalu, který byl tehdy studentům zakázán. Přesto i financoval studentský fotbalový klub S.K. Tábor z toho co si vydělal rýsováním. S.K. Tábor byl první fotbalový klub v Táboře.

Na studiích měl rád dějepis, což dostatečně prokázal mnohem později i v praxi. Po absolvování reálky šel František dobrovolně k odvodu. Bylo to tedy o rok dříve než byla povinnost. Bylo to rozhodnutí správné, neboť byl fysicky velmi vyspělý a chtěl mít vojnu dříve za sebou. Zajímavé jest, že tehdy šlo k odvodu 12 mladíků a byli odvedeni pouze dva, František a jeho bratr Antonín. Jejich otec je doprovázel do Tábora a byl hrdý na to, že naráz má dva syny vojáky. Každý od něho dostal dva párky a půl litru piva.

Na vojnu narukoval na podzim roku 1908. Jako maturant měl výhodu jednorocní vojenské služby, která jinak trvala tři roky. Na vojně dosáhl hodnosti kadet aspirant. Nejprve musel prodělat 8 neděl základního výcviku u pluku a pak nastoupil do školy jednorocních dobrovolníků v Albrechtských kasárnách na Smichově (bývalé Štefanikovy kasárny).

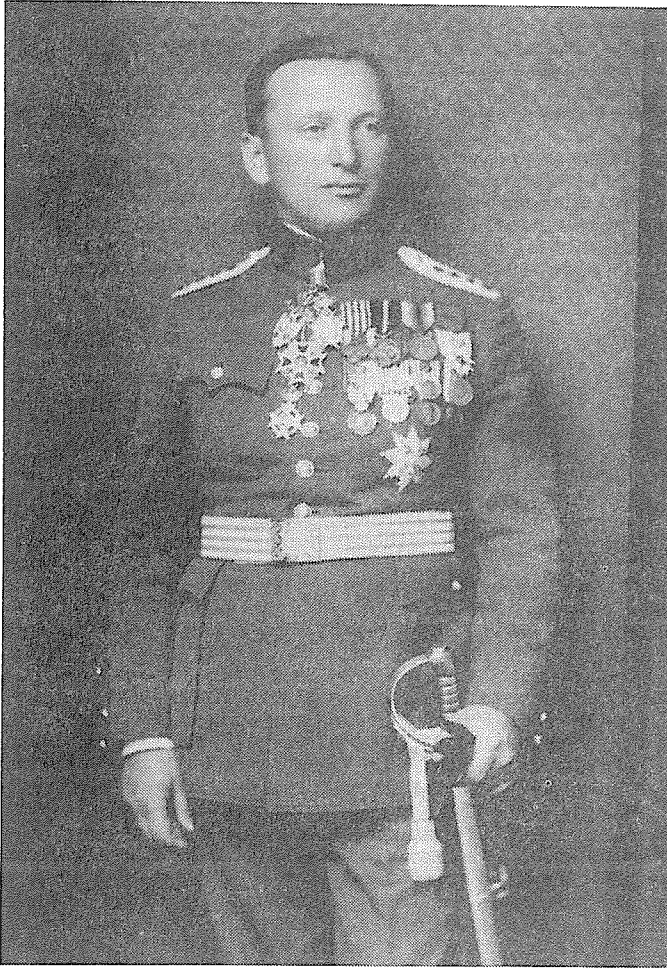
Po návratu z vojny začínal v obchodu jako agent s umělými hnojivý u firmy Řepka v Libni. To mu zdaleka nemohlo vyhovovat. Poznal že potřebuje ještě získat nějaké obchodní vzdělání. Chodil tedy roku 1912 do obchodní školy Hlaváčovy. Pak pracoval v účtárně firmy Chmel v Praze na Vinohradech za 100 korun měsíčně.

František byl prodchnut nejen vlastenecky, ale i všeslovansky. Měl plán dostat se na Balkán, odtud přes Rusko do Německa a pak domů. Proto se začal učit srbsky a v dubnu roku 1914 odejel do Srbska, kde měl předem vyjednané místo v bance v Požarevcí za 100 dinárů měsíčně. Jel nejprve do Bělehradu, odtud lodí do Dubravice a pak vlakem na Požarevce. Tam se sešel s dalšími Čechy.

Žádný začátek není lehký a v cizině to platí dvojnásob. Sotva se tak trochu rozkoukal a přizpůsobil jiným poměrům, vypukla první světová válka po známém atentátu v Sarajevě.

Hned po vypuknutí války se František dobrovolně přihlásil do srbské armády. Aniž by to mohl tušit nastoupil tím novou životní dráhu, v níž se velmi proslavil a v níž setrval až do výslužby. Sotva nastoupil prožil velmi nečekané překvapení, když byl i s jinými jako cizinec internován. Ve skutečnosti to bylo právě

František Melichar

vězení, které prožíval, ale zdaleka to nebylo poslední vězení v jeho životě. Už v tomto vězení se projevila jeho prozíravost, odvaha i snaha pomoci druhým. Asi po šesti nedělích internace mu bylo sděleno, že jeho žádosti o vstup do srbské armády bylo vyhověno, přijme-li srbskou státní příslušnost.

Při přijímání srbské státní příslušnosti začátkem září 1914 musel přísahat na evangelium, že bude věrně a poslušně plnit srbské zákony a daně řádně platiti.

Zpočátku mu asi příliš nedůvěřovali. Dali ho do Makedonie, aby nemohl přijít do styku s rakouskými vojáky. Dostal se do pěšího bojového útvaru - praporu, kde vedl rotu nespolehlivých Makedonců. V pochodu proti Bulharům dostal malárii, s ní vysoké horečky a kratší dobu si pobyl i v nemocnici. Pak žádal o propuštění k vojsku na bulharskou hranici. To bylo v říjnu 1915. Dostal se do těžké bojové akce. Svoji rotou čítající 200 mužů kryl ústup pluku ustupujícího od hranic. Z ní však postupně uteklo téměř 150 Makedonců k Bulharům a zůstalo jen něco přes 50 chrabrých Srbů. Nechme vyprávět samotného Františka: "Ústup z Črného kamena jsem zahájil podle rozkazu až když jsem viděl ustupovat sousední jednotky. Velitel však zaměnil směr aniž mne o tom zpravil. Tehdy vnikla menší jednotka bulharské jízdy do našeho týlu a způsobila paniku, která však byla snadno zlikvidována. Zatím velitel pluku ustupoval, prý podle směru dělostřelecké palby, více k severu. Tím úplně selhalo zásobování roty a spojení s praporem i plukem. Vyhladovělí vojáci se cestou zmocnili chleba jedné baterie a nikdo jim v tom nemohl zabránit. V noci jsme přenocovali v úvoze, kterým tekla voda. To nám nevadilo, hlavní bylo, že jsme byli kryti před nepřitelem. Ráno jsme si na přílehlých polích natrhali hlávky zelí a snědli je syrové..."

"Východně od Skoplje jsme se zase postavili na odpor, ale nepřítel na nás neútočil. Obsadili jsme dle pokynů velitele XX.pluku úsek patřící mému XVI.pluku. Tím se stalo, že z celého pluku jediné moje rota byla ve správném postavení..."

"Měli jsme tam krytí (až na Črnou Goru) jižní bok severní armády, aby mohla ustoupiti do Albánie. Podřadná úloha pluku se najednou změnila v jednu z hlavních."

"Během ústupu od Skoplje jsem dostal rozkaz vrátit se od kasáren do města, kde nastalo bezvládí. Srbské úřady ho opustili a bulharské tam ještě nebyly. Toho využily nezodpovědné živly k rabování obchodů. Mým úkolem bylo obnoviti v městě klid a potom hned ustoupiti na nové postavení..."

"Protáhl jsem městem kolem Vardaru, rozehnal rabující a pohrozil jim, že použiji zbraní, bude-li se rabování opakovat. Potom jsem s rotou odtáhl podle dispozic velitele XX.pluku na Črnou Horu, kde jsem skutečně nalezl velitele pluku podplukovníka Nikolu Rejčiče se zbytkem pluku."

"Tam na bývalé staré hranici srbsko-turecké, v jedné staré "karaule" - strážnici jsem zase dostal rozkaz velitele pluku, dokazující potření přízeň podplukovníka Rejčiče. Jeho oddíl se dostal do velmi obtížné situace - ztratil styk nejen s nepřitelem, ale také s vlastním vojskem, takže trčel ve vzduchu. Zavinil to sám velitel nezodpovědným jednáním u Kočane."

Z této situace se chtěl dostat vysláním průzkumu v předpokládaném směru nepřitele, aby si získal jasno. Tímto úkolem pověřil moji rotu nařízením: "...jít tak daleko východním směrem, až narazím na vlastní vojska nebo na Bulhary."

Viktor Dyk - Píseň věnovaná noci 29.října 1918

*Kokardy, jásoť, na praporu prapor.
Srdce se v dálku rozletí.
Jak je to krásné překonati zápor
a býti, růsti, stavěti!*

*Leč, všichni vy, jichž srdce náhle zhrdla
jež opíjí dne oslava:
Poslyšte výkřik z básníkova hrdla.
Boj teprve nám nastává.*

*Boj se sebou, se všemi zlými pudy
se sobectvím jež vede v sráz
Nezapomeňte na svých otců bludy,
nezapomeňte běsů v nás.*

*Vichřici strašnou ještě slyším skučet.
Chraň čehos nabyt, vlastní říš.
Čas není, bratře, připravovat účet,
jež rodné zemi předložíš!*

*Ne na svůj zájem, ale na budoucnost
hled' v moři krve prolité.
A nebude-li v srdci čistá vroucnost,
jak uhájíme dobyté?*

*Kokardy, jásoť, na praporu prapor.
Srdce se v dálku rozletí.
Jak je to krásné překonati zápor
a býti, růsti, stavěti!*

*Leč, všichni vy, jichž srdce náhle zhrdla
jež opíjí dne oslava:
Poslyšte výkřik z básníkova hrdla.
Boj teprve nám nastává.*

ČGHSP - Adresa klubovny, knihovny, archivu a listovních zásilek:

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze
Vltavská 24 (druhý dům)
150 00 Praha 5 - Smíchov

Pro členy České genealogické a heraldické společnosti v Praze
vydává TABULARIUM TRADITIONIS,
nakladatelství a vydavatelství
Macešková 35 - 106 00 Praha 10

Dáno do tisku - říjen 1992 - Počet výtisků 800
Tištěno jako rukopis, autorská práva autorů zachována.
Za původnost a obsah článků ručí autoři.

Tisk: Ústav jaderných informací a.s. - Uranová 379, 156 16 Praha 5 - Zbraslav

---